

„Nowa” strategia rozwoju powiatu tucholskiego
oraz gmin Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo, Śliwice, Tuchola

Strategia rozwoju powiatu tucholskiego

PROJEKT

Opracowanie: mgr Adam Stańczyk

2007 r.

Spis treści

Wstęp	- str. 3
Horyzont czasowy Strategii	- str. 3
Wizja rozwoju gmin i powiatu tucholskiego	- str. 4
Mierniki monitoringu, stanu realizacji i powodzenia strategii powiatowej i gminnych	- str. 28
Postulaty dotyczące kierunków rozwoju gmin powiatu tucholskiego zgłaszane przez mieszkańców	- str. 33
Kierunki rozwoju powiat tucholskiego i gmin powiatu tucholskiego	- str. 34
Komentarz dotyczący założeń konstrukcji strategii	- str. 37

WSTĘP

Niniejsze opracowanie stanowi strategię rozwoju powiatu tucholskiego - zawiera wizję rozwoju powiatu tucholskiego oraz gmin powiatu tucholskiego, a także cele i kierunki rozwoju powiatu, zapewniające realizację tej wizji.

Opracowanie zostało wykonane w ramach wspólnego przedsięwzięcia powiatu tucholskiego oraz wszystkich gmin powiatu, mającego na celu zaktualizowanie posiadanych strategii rozwoju. W toku prowadzonych prac sporządzono diagnozę stanu rozwoju powiatu i każdej z gmin, co zostało zwarte w opracowaniach pt.:

- „Nowa” strategia powiatu tucholskiego oraz gmin Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo, Śliwice, Tuchola. Uwarunkowania zewnętrzne rozwoju powiatu tucholskiego (czerwiec 2007)

- „Nowa” strategia powiatu tucholskiego oraz gmin Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo, Śliwice, Tuchola. Diagnoza stanu i uwarunkowań rozwoju (lipiec 2007)

Przeprowadzono także badania ankietowe wśród mieszkańców gmin (z badań sporządzono raporty), a uzyskane odpowiedzi miały wpływ na konstrukcję kierunków rozwoju - zarówno powiatu, jak też każdej z gmin. Elementem uspołecznienia procesu tworzenia strategii były także spotkania konsultacyjne na szczeblu powiatu i gmin.

Powyższa diagnoza, poparta konsultacjami społecznymi, stanowiła podstawę do sporządzenia wizji rozwoju (czyli opisu zakładanego przyszłego stanu rozwoju, uwzględniającego aspiracje władz i mieszkańców i osadzonego w realnych uwarunkowaniach), a także kierunków rozwoju (czyli usystematyzowanego, spójnego i kompleksowego wykazu działań, które będą podejmowane dla realizacji tego zakładanego w wizji, stanu rozwoju).

Ze względu na znaczny stopień integralności społecznej, kulturowej i funkcjonalnej całego powiatu oraz wyraźną wspólnotę interesów (w zakresie kreowania rozwoju powiatu) mieszkańców i samorządów wszystkich 7 jednostek, podjęto decyzję opracowania jednej - wspólnej - wizji rozwoju. Rozdział ten w sposób kompleksowy przedstawia zakres i charakter działań prorozwojowych, które będą podejmowane na terenie powiatu i w każdej z gmin powiatu (zadania szczegółowe, specyficzne dla danej gminy), stąd też nakreśla nie tylko zamierzenia i aspiracje każdej z jednostek, ale również pokazuje szersze tło, na jakim odbywać się będzie ich rozwój.

Uzupełnieniem materiału są: mierniki monitoringu wdrażania i realizacji strategii oraz komentarz dotyczący założeń konstrukcji (metodologii) strategii.

HORYZONT CZASOWY STRATEGII

Dla strategii nie określono horyzontu czasowego jej obowiązywania lub aktualności - będzie ona ważna i aktualna do czasu stwierdzenia wystąpienia nowych istotnych uwarunkowań lub do czasu realizacji postawionych zadań. Ze względów technicznych (związanych z finansowaniem rozwoju),

Wizję rozwoju dostosowano do obowiązującego obecnie w polityce regionalnej okresu programowania - obejmującego lata 2007-2013. Po tym okresie pożądana będzie weryfikacja ustaleń strategii w celu aktualizacji kierunków i wizji rozwoju powiatu i gmin powiatu oraz ich dostosowania do nowych warunków finansowania rozwoju.

WIZJA ROZWOJU GMIN I POWIATU TUCHOLSKIEGO

Podstawowym celem każdej strategii rozwoju lokalnego jest określenie kierunków rozwoju zapewniających poprawę jakości życia mieszkańców dla osiągnięcia wysokich (zaspokajających aspiracje mieszkańców oraz lokalnych władz) jej standardów.

Podstawowym celem rozwoju powiatu tucholskiego oraz gmin tworzących powiat jest więc zapewnienie mieszkańcom wysokiego standardu życia, co wymagać będzie poprawy stanu lub utrzymywania jego obecnego dobrego poziomu, w wielu sferach życia i funkcjonowania powiatu oraz gmin, z których za najważniejsze uznać należy:

- właściwą realizację zadań własnych przez samorządy, a więc przede wszystkim osiągnięcie i utrzymywanie stanu wysokiej jakości oraz pełnej dostępności infrastruktury społecznej i technicznej,
- poprawę sytuacji na rynku pracy, w celu zwiększenia dochodów gospodarstw domowych,
- poprawę konkurencyjności oraz atrakcyjności powiatu i jego gmin oraz wykreowanie i utwalenie pozytywnego wizerunku tego obszaru,
- utrzymywanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego - jako kapitału powiatu istotnego zarówno dla jakości życia mieszkańców, jak też kreowania jego wizerunku i rozwoju gospodarczego,
- zapewnienie dobrej dostępności komunikacyjnej w układzie wewnętrznym (wewnątrz powiatu) jak i zewnętrznym (z innych obszarów) co jest podstawowym warunkiem otwarcia powiatu i czerpania z tego tytułu korzyści społecznych i gospodarczych,
- partycypację w środkach umożliwiających dofinansowanie przedsięwzięć rozwojowych.

Aspiracją samorządu powiatowego oraz samorządów gminnych jest osiągnięcie właściwego poziomu realizacji zadań własnych oraz korzystnych warunków dla rozwoju przedsięwzięć komercyjnych, a więc zapewnienie mieszkańcom wysokiej jakości życia, mierzonej:

- dostępem do i stanem infrastruktury społecznej, technicznej i komunikacyjnej,
- poziomem bezrobocia i przedsiębiorczości,
- stanem środowiska przyrodniczego.

Konsekwencją dobrego stanu rozwoju tych aspektów będzie także wysoka pozycja powiatu i gmin powiatu na tle innych jednostek w różnego rodzaju rankingach i klasyfikacjach.

Aspiracją samorządu powiatowego, samorządów gmin, mieszkańców, sektora pozarządowego, jest, by w wyniku podejmowanych działań, powiat osiągnął następujący stan rozwoju:

- pod względem stanu i jakości środowiska - powiat nadal będzie należał do najlepszych w województwie,

- pod względem stanu rozwoju gospodarczego - mierzonego liczbą podmiotów gospodarczych ogółem i stanem bezrobocia - powiat będzie wykazywał stan porównywalny ze średnią wojewódzką dla obszarów wiejskich, a w niektórych aspektach - lepszy od średniej (oznacza to duże wyzwanie dla rynku pracy);
- pod względem stanu rozwoju turystyki - jednym z głównych wyzwań stawianych przed powiatem w najbliższych latach jest utrzymanie renomy jednego z najważniejszych w województwie pod względem walorów, zagospodarowania i ruchu turystycznego. Należy oczekiwać silnej konkurencji ze strony innych powiatów oraz „przebudowy” struktury oferty turystycznej powiatu, wskutek czego spodziewany jest spadek znaczenia niektórych sektorów turystyki, przy jednoczesnym rozwoju i wzmacnianiu innych; należy się spodziewać spadku części wskaźników charakteryzujących turystykę w powiecie (m.in. spadek ruchu turystycznego, likwidacja części bazy), co jest nieuchronnym skutkiem restrukturyzacji oferty;
- pod względem wyposażenia w infrastrukturę społeczną - powiat zachowa wysokie wskaźniki i pozycję na tle regionu w zakresie edukacji, pozostałe aspekty będą realizowane zgodnie z potrzebami i możliwościami w celu osiągnięcia oczekiwanych standardów;
- pod względem wyposażenia w infrastrukturę techniczną - nastąpi dalsza poprawa wyposażenia i utrzymanie dobrej pozycji na tle innych powiatów;
- pod względem dostępności komunikacyjnej - zakłada się poprawę dostępności wskutek prowadzonych już i planowanych dalszych modernizacji dróg wojewódzkich nr 240, 237 i 241, dróg powiatowych oraz poprawy połączeń w komunikacji publicznej - zwłaszcza zwiększenia liczby połączeń wewnątrz powiatu - z Tucholą i połączeń powiatu z Bydgoszczą; w stosunku do istniejącej sieci dróg i powiązań zewnętrznych, w kolejnych latach pojawi się nowe uwarunkowanie, istotnie wpływające na poprawę dostępności komunikacyjnej powiatu, a mianowicie połączenie powiatu z węzłem na autostradzie A-1 w Warlubiu - będzie ono zrealizowane poprzez przebudowę drogi powiatowej nr 1015C (oraz jej kontynuację na terenie powiatu świeckiego);
- pod względem znaczenia Tucholi w sieci osadniczej województwa - nadchodzące lata będą okresem tworzenia nowych wersji dokumentów kierujących rozwój przestrzenny województwa - należy dążyć do zachowania bardzo wysokiej obecnie pozycji Tucholi na tle innych ośrodków;
- pod względem ogólnej pozycji powiatu na tle województwa - w nadchodzącym okresie bardzo prawdopodobne jest wystąpienie uwarunkowań zewnętrznych niekorzystnych dla powiatu tucholskiego - możliwy jest spadek znaczenia powiatu w województwie poprzez umacnianie pozycji innych powiatów, zyskujących na spodziewanych zmianach uwarunkowań; tym bardziej istotna jest jak najlepsza realizacja zadań własnych powiatu i gmin powiatu w celu osiągnięcia przewagi jakości podstawowej infrastruktury warunkującej atrakcyjność inwestycyjną.

ZAGADNIENIA ROZWOJU GOSPODARCZEGO I TURYSTYKI

Najważniejszym uwarunkowaniem rozwoju powiatu oraz każdej z gmin powiatu w kolejnych latach pozostanie wysokie bezrobocie. Prognoza demograficzna zakłada na najbliższe lata dalszy wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym, stąd aktywizacja gospodarcza musi być bardziej intensywna, niż wynikałoby to z obecnej liczby osób bezrobotnych.

Ograniczanie liczby pozostających bez pracy jest zadaniem bardzo trudnym, a samorządy mają tylko pośredni i stosunkowo mało efektywny wpływ na to zagadnienie. Obserwowana poprawa sytuacji jest raczej skutkiem procesów makroekonomicznych, czego dowodzi fakt, iż w większości powiatów zmiany charakteru i wielkości bezrobocia są bardzo podobne. Także wzrost liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych tylko w niewielkim stopniu przyczynia się do bezpośredniego spadku liczby bezrobotnych wskutek zwiększenia zatrudnienia. Należy liczyć się więc z dalszym utrzymywaniem wysokich wskaźników bezrobocia, przede wszystkim ze względu na uwarunkowania demograficzne.

Pomimo braku efektywnych narzędzi walki z bezrobociem, podejmowane będą działania na rzecz aktywizacji gospodarczej, czyli tworzenia nowych i wsparcia istniejących działalności gospodarczych. Najważniejszymi zadaniami, które będą prowadzone przez samorządy, są tu:

- wyznaczanie i uzbrajanie terenów pod inwestycje (działania te dotyczyć będą zarówno gruntów gminnych, jak też gruntów właścicieli prywatnych) oraz zapewnienie właściwej dostępności komunikacyjnej terenów inwestycyjnych w celu tworzenia „ofert inwestycyjnych”; jest to bardzo ważne zagadnienie - gminy powinny posiadać ofertę gruntów pod różnego rodzaju działalności z uwzględnieniem oczekiwanej specyfiki (np. określona powierzchnia, określona lokalizacja względem dróg, określony rodzaj uzbrojenia technicznego); polityka przestrzenna w tym zakresie jest skomplikowana między innymi ze względu na wysokie koszty oraz długi czas trwania procesu planistycznego, niemniej jednak gminy podejmują działania zmierzające do przygotowania ofert inwestycyjnych na bazie diagnozy obecnego stanu już obowiązujących lub planowanych w niedalekiej przyszłości miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz szacunku zapotrzebowania na tereny inwestycyjne;
- podejmowanie działań na rzecz utworzenia inkubatorów przedsiębiorczości i stref ekonomicznych. Wciąż aktualne pozostają przedstawione w poprzedniej wersji strategii założenia rozwoju inkubatorów przedsiębiorczości na bazie lokalnej specyfiki, zgodnie z którymi optymalnym rozwiązaniem byłoby powołanie inkubatorów specjalizujących się: a) w działalnościach związanych z rozwojem przedsiębiorczości na bazie rolnictwa, przetwórstwa rolno-spożywczego, agroturystyki, świadcząc także pewne usługi z zakresu doradztwa rolniczego; b) w działalnościach turystycznych i przedsiębiorczości na bazie pozyskiwania i przetwórstwa drewna. Pomimo iż zasięg obsługi inkubatorów obejmować powinien cały powiat, z doradztwa w zakresie przedsiębiorczości na bazie rolnictwa korzystać będą przede wszystkim mieszkańcy gmin: Kęsowo, Gostycyn i zachodniej części gminy Tuchola, natomiast z inkubatora „turystyczno-leśnego” - w największym stopniu mieszkańcy gmin: Cekcyn, Śliwice, Lubiewo, a także Tuchola i Gostycyn. Samorządy gminne dostrzegają celowość i wyrażają zainteresowanie tworzeniem tego typu placówek: w gminach Kęsowo oraz Gostycyn jest zainteresowanie i wola podjęcia działań na rzecz powołania inkubatora o charakterze „rolnym”, w Cekcynie - o charakterze „leśnym”. Jednocześnie jednak gmina Lubiewo zamierza podejmować starania na rzecz utworzenia inkubatora w Płazowie (o charakterze „ogólnym”), który mógłby także uwzględniać tego typu specjalizację. Podobnie samorząd Tucholi zwraca uwagę na potrzebę i możliwość powołania inkubatora przedsiębiorczości w tym mieście lub bezpośrednim jego sąsiedztwie (na terenie gminy). Nie jest w praktyce możliwe funkcjonowanie aż tak dużej liczby tego typu placówek - niemniej jednak fakt dużego zainteresowania ze strony samorządów wskazuje na celowość

podejmowania działań, koordynowanych na szczeblu powiatu w kierunku podjęcia działań satysfakcjonujących wszystkie zainteresowane samorządy oraz zapewniających realizację interesów mieszkańców i przedsiębiorców z poszczególnych gmin. Warto zauważyć, że partnerem dla obydwu inkubatorów może być Wyższa Szkoła Zarządzania Środowiskiem w Tucholi. Podkreślić także należy, że efektywne wsparcie dla przedsiębiorców może być realizowane także poprzez powołanie - zamiast lub oprócz inkubatorów, lub też jako działanie poprzedzające utworzenie inkubatorów - centrów wsparcia przedsiębiorczości, które spełniałyby wiele zadań inkubatorów, jednak ze względów organizacyjnych ich powołanie jest znacznie łatwiejsze (w przeciwieństwie do inkubatorów, nie wymagają dużych powierzchni, w których lokalizuje się działalności gospodarcze, gdyż stanowią głównie „otoczkę instytucjonalną” dla firm, nie oferując miejsca do prowadzenia działalności), a ponadto mogłyby one świadczyć usługi nie tylko dla firm nowo tworzonych (co jest zadaniem inkubatorów), ale również dla firm już istniejących na rynku. Ocenia się, że tego typu centra wspierania przedsiębiorczości mają większe szanse powodzenia (i efektywniejsze oddziaływanie) także ze względu na dokonane rozpoznanie potrzeb lokalnych przedsiębiorców i osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą;

- należy rozważyć powołanie przy współpracy z Wyższą Szkołą Zarządzania Środowiskiem parku technologicznego specjalizującego się w zagadnieniach przetwórstwa drewna oraz inżynierii i ochrony środowiska, zwłaszcza w przypadku rozszerzenia przez WSZŚ profilu działalności o kierunki typowo inżynierskie. WSZŚ może i powinna być partnerem dla firm działających na terenie powiatu (a także szerzej - w regionie Borów Tucholskich) w zakresie tworzenia i rozpowszechniania nowych technologii;
- podejmowanie działań na rzecz lepszego przygotowania mieszkańców do potrzeb rynku pracy, przede wszystkim poprzez rozwój szkolnictwa dla dorosłych (łatwo dostępnego dzięki niskiej odpłatności za naukę i korzystnemu jej kredytowaniu). System taki umożliwi zarówno uzupełnienie posiadanego wykształcenia (np. uzyskanie matury), jak też poprzez kursy (trwające krócej od tradycyjnego cyklu kształcenia zawodowego) umożliwi poszerzenie kwalifikacji. Ośrodki takiego kształcenia powinny rozwijać się na bazie istniejących placówek oświatowych, rozszerzać ofertę istniejących szkół dla dorosłych i współpracować z Powiatowym Urzędem Pracy, w celu wyboru takich kierunków nauczania, które ułatwią podjęcie pracy. Ośrodki kształcenia dorosłych cechować się powinny zdolnością łatwego dostosowania do zmieniającej się sytuacji na rynku pracy, tak by szybko reagować na zapotrzebowanie. Powinny również przygotowywać do podejmowania pracy za granicą (zagadnienie to ma 2 aspekty: badanie ankietowe wśród mieszkańców gmin powiatu wskazuje, że aż w 25-30% gospodarstw domowych ktoś z członków rodziny pracuje poza granicami kraju - jest to więc zjawisko powszechne; przygotowanie do pracy obejmujące np. poznanie podstawowych zasad prawa pracy, ubezpieczeń społecznych, podstaw specjalistycznego języka, itp. znacznie więc ułatwiłoby start i zapewniło lepszą pozycję na zagranicznych rynkach pracy; drugim aspektem jest przygotowywanie grup pracowników pod konkretne oferty zatrudnienia składane przez zagranicznych pracodawców). Zakłada się, że działalność takich placówek powinna wpłynąć zarówno na wzrost liczby zakładanych podmiotów gospodarczych (przez absolwentów kursów), jak też na lepsze przygotowanie do roli pracowników najemnych. Pożądane jest rozważenie prowadzenia szkolnictwa i kursów dla dorosłych także

poza Tucholą - np. na bazie istniejących szkół podstawowych. Szczególnie ważne jest to w Śliwicach, ze względu na fakt, że z terenu tej gminy najtrudniej jest się dostać do Tucholi;

- prowadzenie „promocji zatrudnienia” - czyli zmiany postawy społeczeństwa, związanej przede wszystkim z zachęcaniem ludności do podejmowania pracy (w tym zwłaszcza pracy legalnej) oraz zachęcaniem do większej elastyczności na rynku pracy (w tym zwłaszcza zmiany, poprawy, uzupełniania kwalifikacji zawodowych); zagadnienie to jest pośrednio związane z wykazywanym statystycznie wysokim poziomem bezrobocia, które jednak nie znajduje bezpośredniego przełożenia na rynku pracy, gdzie bardzo często brakuje zainteresowania ofertami pracodawców; zagadnienie to - jako jeden z instrumentów aktywizacji gospodarczej - postanowiła umieścić w swojej strategii lokalnej gmina Tuchola;
  - rozwój funkcji wystawienniczo-targowej Tucholi oraz innych miejscowości
- wsparcie instytucjonalne (ze strony samorządów gminnych i powiatowego) wszelkich form przedsiębiorczości;
- wsparcie instytucjonalne (ze strony samorządów gminnych i powiatowego) wszelkich instytucji otoczenia biznesu;
- promocja gospodarcza, obejmująca między innymi opracowanie powiatowego banku danych gospodarczych - regularnie uaktualnianej bazy danych na temat terenów i możliwości inwestycyjnych.

Równorzędnymi - podstawowymi priorytetami w zakresie aktywizacji rynku pracy, są więc:

- zwiększanie zatrudnienia poprzez podejmowanie działań stymulujących rozwój miejsc pracy,
- zwiększanie zatrudnienia poprzez podejmowanie działań stymulujących tworzenie nowych podmiotów gospodarczych,
- zwiększanie zatrudnienia poprzez podejmowanie działań stymulujących poprawę kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych,
- wyznaczanie, przygotowywanie i promocja terenów inwestycyjnych,
- wspieranie wszelkich inicjatyw mających na celu poprawę warunków inwestowania (bezpośrednie lub pośrednie tworzenie korzystnego klimatu inwestycyjnego),
- rozwój opieki przedszkolnej na obszarach wiejskich, ułatwiających kobietom podejmowanie pracy (zagadnienie to ma także cele edukacyjne)
- promocja zatrudnienia, czyli zmiany postaw społecznych w kwestii podejmowania pracy.

Osobną grupą działań w zakresie rozwoju gospodarczego są działalności turystyczne. Turystyka i wypoczynek pozostaną jedną z podstawowych funkcji powiatu. Dziedzina ta będzie jednak podlegać zasadniczym zmianom, polegającym na dostosowaniu do preferencji odbiorców oferty turystycznej. Przede wszystkim należy pogodzić się z prawdopodobnym spadkiem znaczenia powiatu w obsłudze turystycznej województwa i z utratą wizerunku rejonu turystycznego o bardzo dużej skali ruchu. Będzie się to wiązać przede wszystkim z mniejszym zainteresowaniem korzystania ze stanowiącej w powiecie większość (w liczbie miejsc noclegowych) bazy dla tradycyjnego wypoczynku pobytowego. Ta dziedzina turystyki przeżywa regres, stąd też mając aspiracje do pozostania wśród liderów regionalnej turystyki, należy rozwijać ofertę, która jest w stanie zrównoważyć spadek ruchu w tym segmencie, a jednocześnie konkurować z innymi obszarami. Niekorzystnym uwarunkowaniem dla

rozwoju turystyki w powiecie jest też fakt rozwoju działalności turystycznych w innych powiatach - nie będących dotychczas konkurentami. Powiat tucholski posiadał bardzo dużą przewagę w zakresie tych rodzajów turystyki, które są ściśle warunkowane walorami przyrodniczymi, ale w zakresie wielu - obecnie modnych - dziedzin turystyki i rekreacji są one mniej ważne, a w zakresie turystyki bazującej na walorach kulturowych, niektóre powiaty posiadają walory znacznie atrakcyjniejsze. Stąd też warunki konkurencyjności na rynku usług turystycznych są obecnie znacznie trudniejsze. Na terenie powiatu wciąż dominująca część ruchu turystycznego związana będzie z Borami Tucholskimi, z wodami (Brda, Jezioro Koronowskie, inne liczne jeziora), z atrakcjami krajoznawczymi (jak np, Fojutowo) czy przyrodniczymi (obiekty i obszary chronione - udostępnione do zwiedzania, często w postaci ścieżek ekologicznych). Dziedziny te jednak w swej tradycyjnej - „pasywnej” - formie, mają charakter schyłkowy i jeśli nie zostaną wzbogacone o nowe dodatkowe oferty będą notować spadek zainteresowania. Turystyka w ostatnich latach jest dziedziną bardzo dynamiczną - nie tylko ze względu na rosnący ruch, ale także na szybko zmieniające się „mody” - dotyczące zarówno rodzajów ofert, jak też atrakcyjności poszczególnych regionów.

Podstawowymi celami działań skierowanych na rozwój turystyki, powinny być:

- tworzenie nowych lub utrzymywanie istniejących miejsc pracy w turystyce lub działalnościach pokrewnych (np. handel i gastronomia częściowo utrzymujące się z obsługi turystów),
- przygotowanie oferty turystycznej dla klientów o ponadprzeciętnym poziomie dochodów - skłaniającej do wydania na terenie powiatu jak największej liczby środków finansowych na różnego rodzaju atrakcje,
- wykorzystanie turystyki do kreowania i promocji pozytywnego wizerunku powiatu jako obszaru ze wszech miar atrakcyjnego.

Instrumentami dla realizacji tych celów powinny być:

- utrzymywanie możliwie dużej skali ruchu przyjazdowego do powiatu (miarą jest tu liczba osób korzystających z noclegów lub z innych atrakcji nie wiążących się z pobytami);
- osiąganie możliwie długiego pobytu turystów na terenie powiatu lub duża rotacja - czyli krótkie pobyty przy dużej liczbie korzystających (miarą jest tu liczba udzielonych noclegów);
- przygotowywanie oferty złożonej, składającej się z łączenia różnego rodzaju atrakcji, w tym również możliwości aktywnego spędzania wolnego czasu;
- wprowadzanie funkcji turystycznej do miejscowości i rejonów nie będących dotychczas uważane za atrakcyjne lub nie posiadające zagospodarowania;
- intensywna promocja powiązana z monitoringiem stanu bazy - działalnością taką powinno się zajmować centrum promocji i organizacji turystyki, które łączyłoby działalność w zakresie koordynacji działalności inwestycyjnej i zagospodarowania turystycznego oraz obsługi ruchu turystycznego, prowadziłoby bank informacji o miejscach noclegowych, imprezach turystyczno-rekreacyjnych, zajęciach rekreacyjnych, atrakcjach turystycznych, koordynowałoby opracowywanie wydawnictw informacyjnych, promocyjnych; w zakresie działalności centrum znalazłaby się także szeroko rozumiana edukacja ekologiczna. Działalność takiego centrum można połączyć z funkcjonowaniem inkubatora „turystyczno-leśnego”;
- skuteczna promocja internetowa oferty turystycznej powiatu - już obecnie dla zdecydowanej większości odbiorców, podstawowym źródłem informacji o ofercie turystycznej jest internet (który

służy także jako najczęściej wykorzystywany sposób kontaktu z gestorem bazy, rezerwacji, czy też zakupu oferty) - obecnie powiat jest dosyć licznie reprezentowany w najpopularniejszych wyszukiwarkach internetowych, jednak informacja poszczególnych serwisów jest rozproszona i niekompletna; problemem jest jednak brak jednego, kompleksowego, wiarygodnego, firmowanego przez władze lokalne lub poważną organizację społeczną - portalu zawierającego całościową bazę informacyjną na temat walorów, produktów, zagospodarowania turystycznego oraz bazy noclegowej. Jednym z priorytetów powinno być stworzenie i prowadzenie tego typu portalu.

Niezbędnymi warunkami powodzenia tych działań, są:

- rozwój zagospodarowania ogólnodostępnego, zwłaszcza w obszarach koncentracji bazy noclegowej - ścieżki rowerowe, szlaki, promenady, kąpieliska, parkingi, punkty informacji, tablice informacyjne, witacze, punkty widokowe, boiska, place do gier i zabaw, punkty wypożyczania sprzętu turystyczno-sportowego, itp. - jest to zagospodarowanie, które może być publicznym wkładem w rozwój agroturystyki, turystyki wiejskiej, pensjonatów, małych ośrodków wypoczynkowych - jest to baza znacznie podnosząca walory danej okolicy i znacznie ułatwiająca inwestorom prowadzenie działalności; tego typu zainwestowanie jest więc formą wsparcia przez samorządy rozwoju funkcji turystycznej; każda z gmin powiatu posiada plany rozwoju tego typu zagospodarowania;
- poprawa stanu wód - zwłaszcza jezior wykorzystywanych dla turystyki i rekreacji;
- rozwój imprez masowych o charakterze kulturalnym, kulturowym, sportowym, rekreacyjnym, itp. w tym zwłaszcza rozwój (w kierunku imprezy w większym niż dotychczas stopniu adresowanej dla turystów) i szeroka promocja Dni Borów Tucholskich jako wizytówki powiatu (ale także zwiększenie atrakcyjności tej imprezy, np. poprzez wprowadzenie - oprócz imprez kulturalnych - większej liczby elementów jarmarku z lokalnymi produktami);
- rozwój nowych produktów - samorządy deklarują wsparcie dla wszelkich inicjatyw zmierzających do wykreowania i promocji nowych produktów turystycznych, a także udział (w miarę możliwości prawnych, organizacyjnych i finansowych) w rozwoju tego typu przedsięwzięć. Warto zauważyć, że na terenie powiatu istnieją predyspozycje do rozwoju „nowych” - bardzo zróżnicowanych - rodzajów działalności turystycznych: o różnym charakterze, rodzaju ekonomicznego oddziaływania, skali przestrzennej, różnych grupach docelowych, różnym stopniu niezbędnego zaangażowania w wykreowanie i promocję, itd. Wśród zgłaszanych pomysłów wymienić można między innymi:
  - wykorzystanie pozostałości kopalni węgla w Pile (gm. Gostycyn) do stworzenia skansenu przemysłowego - wprawdzie ze względu na stan istniejących obiektów, istnieją niewielkie szanse na szybką rekonstrukcję tych urządzeń, niemniej jednak do czasu wykonania rekonstrukcji uwzględniającej odtworzenie i zachowanie walorów historycznych tego miejsca, interesujące wydaje się wykorzystanie samej idei byłej kopalni węgla brunatnego oraz faktu wyjątkowej rzadkości tego typu obiektów w tej części kraju, do wykreowania komercyjnego przedsięwzięcia - obejmującego np. budowę (na terenie Piły, w miejscu łatwo dostępnym komunikacyjnie) obiektu wzorowanego na byłej kopalni, wraz z wyposażeniem w typowe urządzenia i maszyny, ilustrującego proces wydobywania, warunki pracy w kopalni, rolę i znaczenie kopalń w Pile, zawierające atrakcje dla dzieci związane z technologią wydobywania

- węgla, itp.; przedsięwzięcie o charakterze komercyjnym nie musi ściśle oddawać historycznych i technologicznych szczegółów funkcjonowania obiektu w Pile, ma natomiast szansę stać się centrum rozrywek rodzinnych z około 1-2 godzinnym programem pobytu; stworzenie tego typu oferty nawiązuje do panujących obecnie trendów (duże zainteresowanie zabytkami techniki i terenami przemysłowymi) i ma szansę cieszyć się dużym zainteresowaniem zwiedzających; warto zauważyć, że produkt taki ma szansę stać się wielkim przebojem turystyki na terenie województwa - jest to rodzaj atrakcji bardzo rzadki w tej części kraju, a ponadto położony w niedużej odległości od ruchliwych w okresie wakacyjnym dróg nr 240 i 25 z dużym ruchem międzyregionalnym, co stwarza bardzo duże możliwości popytu (zwiedzanie „skansenu” przy okazji tranzytu przez województwo związanego z wyjazdami wakacyjnymi);
- projekt uruchomienia przewozów turystycznych na linii kolejowej Pruszcz - Terespol Pomorski; projekt ma charakter kompleksowy - obejmuje między innymi rewitalizację stacji w Pruszczu, wraz ze stworzeniem zaplecza kulturalno-noclegowego, a także stworzenie ofert na poszczególnych stacjach i przystankach; stworzenie tego typu oferty nawiązuje do panujących obecnie trendów (duże zainteresowanie zabytkami techniki i kolejnictwem) i ma szansę cieszyć się dużym zainteresowaniem zwiedzających; z projektem wiąże się także utworzenie przystani na Zalewie (Jeziorze) Koronowskim w pobliżu mostu na tej linii kolejowej, a także wykorzystanie jako dodatkowej atrakcji odnalezionych w tej części gminy Lubiewo „kręgów kamiennych” (wymagają dalszych badań historycznych, jednak pewne przesłanki pozwalają przypuszczać, iż mogą one mieć dużą wartość kulturową);
  - wykorzystanie linii umocnień obronnych z 1939 roku na terenie gminy Kęsowo do organizacji imprez plenerowych (rekonstrukcje walk) oraz urządzenia ścieżki dydaktycznej; stworzenie tego typu oferty nawiązuje do panujących obecnie trendów (duże zainteresowanie militariami oraz rekonstrukcji walk z udziałem aktorów w strojach historycznych) i ma szansę cieszyć się dużym zainteresowaniem zwiedzających;
  - również militarny charakter ma pomysł rekonstrukcji w południowej części gminy Śliwice, kwatery - miejsca stacjonowania partyzantów w czasie II wojny światowej; obiekt miałby charakter dydaktyczny, gdyż wiernie oddawałby warunki funkcjonowania tego typu obiektu łącznie z wyposażeniem, maskowaniem, itp.
  - rozwój różnego rodzaju bazy dla turystyki „zdrowotnej” - inicjatywy tego typu zgłaszane są zwłaszcza przez samorządy gmin Lubiewo (stworzenie bazy dla pobytów rehabilitacyjnych) i Cekcyn (stworzenie bazy dla coraz częściej leczących się w Polsce obcokrajowców - mieszkając na terenie gminy mogliby korzystać z oferty specjalistów w sąsiednich ośrodkach regionalnych - Bydgoszczy, Toruniu, lub też część usług komercyjnych medycznych na ich potrzeby mogłaby funkcjonować przy tego typu obiektach); możliwą formą rozwoju tego typu oferty jest także hipoterapia na bazie istniejących lub nowych stadnin przy nawiązaniu współpracy z wyspecjalizowanymi ośrodkami rehabilitacji;
  - rozwój oferty „szkół przetrwania” poprzez zmianę lub dywersyfikację oferty istniejącej bazy lub też tworzenie nowych obiektów - inicjatywy tego typu zgłaszane są przez gminy Lubiewo i Śliwice; warto zauważyć, że dla pewnych grup odbiorców (głównie młodzieży, ale także grup dorosłych w ramach „programów integracyjnych w firmach”) jest to oferta bardzo ciekawa

(między innymi ze względu na bardzo korzystne warunki przyrodnicze w powiecie) i ma spore szanse powodzenia;

- gmina Lubiewo ze względu na bardzo dobry stan rozwoju różnorodnej bazy sportowej zgłasza aspiracje specjalizacji „sportowej”, polegającej między innymi na możliwości organizacji zawodów sportowych, obozów przygotowawczych dla klubów sportowych, ale także oferty dla turystów ceniących możliwość aktywnego spędzania urlopu z wykorzystaniem infrastruktury sportowej;
  - na terenie powiatu wciąż istnieją nowe możliwości wykorzystania cieków wodnych dla rozwoju sportu, rekreacji i turystyki specjalistycznej - w gminie Gostycyn wskazuje się na przykłady celowości urządzenia rzeki Kamionki na potrzeby spływów kajakowych; Wielki Kanał Brdy może być wykorzystany dla organizacji pobytów dla początkujących i niedoświadczonych kajakarzy, a łącznie z wykorzystaniem odcinka Brdy jest tu możliwość stworzenia pętli dla kilkudniowych spływów;
  - gmina Lubiewo zamierza przygotować specjalistyczną ofertę dla wędkarzy, polegającą na zarybieniu jednego z jezior oraz stworzeniu kompleksowej infrastruktury dla wędkarzy;
  - gmina Cekcyn rozwija ideę „wsi tematycznych” czyli miejscowości specjalizujących się w pewnych lokalnych atrakcjach, na bazie których urządza się imprezy plenerowe o charakterze rozrywkowo-kulturalnym; podobną ofertę zamierza wykreować gmina Śliwice;
  - samorządy gmin Tuchola i Śliwice zamierzają promować swoje siedziby jako „stolice Borów Tucholskich” przy czym w Tucholi ma to się wiązać głównie z organizacją imprez, funkcjami społeczno-gospodarczymi, organizacją i rozrządaniem ruchu turystycznego, natomiast Śliwice zamierzają wykreować *image* „leśnego centrum” związanego z „owocami lasu” - grzybobraniami, zbiorem jagód, ale także wykorzystaniem faktu, iż jest to duże centrum pozyskania i przetwórstwa drewna, do celów promocji gminy;
  - gmina Lubiewo zamierza rozwijać turystykę pielgrzymkową na bazie zainteresowania jakim cieszy się klasztor w Bysławku oraz sąsiadujący Kozi Bórek;
  - gmina Lubiewo planuje realizację w Minikowie stoku narciarskiego ze sztuczną nawierzchnią; stworzenie tego typu oferty ma duże szanse powodzenia ekonomicznego nie tylko ze względu na duże zainteresowanie narciarstwem, ale także ze względu na stosunkowo słabo rozwiniętą bazę tego typu, a więc potencjalnie duży popyt (atutem jest bliskość Bydgoszczy jako dużego rynku zbytu, ale także możliwość obsługi turystów z okolicznych gmin);
  - gmina Tuchola zamierza rozwijać ofertę połączoną z gastronomią oferującą dania typowe dla lokalnej kuchni borowiackiej;
  - gmina Tuchola wskazuje na możliwości i celowość szerszego wykorzystania akweduktu w Fojutowie dla lokalizacji w pobliżu i rozwoju innych atrakcji turystycznych (baza noclegowa, aktywny wypoczynek, itp.)
-
- rozwój na terenie powiatu turystyki biznesowo-kongresowej - jest to szansa na restrukturyzację dużych ośrodków wypoczynkowych w kierunku poprawy standardu dla całorocznego wykorzystania do organizacji imprez i pobytów biznesowych, konferencji, itp.;
  - rozwój na terenie powiatu edukacji ekologicznej - w tym także z przygotowaniem szerokiej oferty edukacji połączonej z wycieczkami i pobytami dla szkół w miejscach atrakcyjnych przyrodniczo

(rozszerzenie dotychczasowej typowo proekologicznej działalności edukacyjnej Nadleśnictw na prowadzone także przez podmioty komercyjne pobyty i organizacje kilkudniowych programów edukacyjnych dla grup młodzieży szkolnej); rozpoznane także zostaną możliwości wykorzystania grodzisk dla organizacji programów historycznych;

- rozwój na terenie powiatu bazy wysokostandardowej - poprzez modernizację istniejącej bazy ośrodków wczasowych, których duża pojemność predestynowałaby je do wykorzystania na cele turystyki biznesowej i kongresowej oraz nowej bazy o małej lub średniej liczbie miejsc, ukierunkowanej na obsługę turystów indywidualnych;
- utworzenie w Tucholi lub w bezpośrednim sąsiedztwie miasta hotelu (i/lub innej bazy, w tym także o standardzie średnim - o przystępnych kosztach pobytu), umożliwiającego m.in. obsługę imprez organizowanych w mieście i pozwalającego wydłużyć czas pobytu ich uczestników (a więc stwarzającego możliwość skorzystania z innych atrakcji miasta lub okolic) - obecnie najczęściej ograniczonego do kilku godzin;
- rozwój na terenie powiatu agroturystyki i turystyki wiejskiej - działania te będą wspierane poprzez szybszą realizację zadań własnych w zakresie infrastruktury technicznej oraz urządzenie ogólnodostępnej bazy wypoczynkowej w rejonach koncentracji gospodarstw agroturystycznych;
- utworzenie na terenie powiatu oferty dla zamożnych klientów - np. kompleksu wysokostandardowej bazy noclegowej połączonej z przystanią, polem golfowym, stadniną, itp.;
- wydłużenie sezonu turystycznego poprzez przygotowanie oferty wiosennej, jesiennej, a nawet pobyków zimowych;
- realizacja ścieżek i tras rowerowych oraz poprawa zagospodarowania szlaków pieszych;
- wsparcie dla różnego rodzaju działalności towarzyszących turystyce - np. dla rozwoju gastronomii, handlu, itp.;
- wyznaczanie terenów pod realizację zabudowy letniskowej (w sposób realizujący interesy gminy w zakresie gospodarki przestrzennej) - zabudowa tego typu de facto przyczynia się do tworzenia grupy czasowych mieszkańców powiększających popyt na lokalnym rynku handlu i usług; warto zauważyć, że zainwestowanie tego typu najczęściej cechuje się wysoką estetyką, a więc podnosi standard przestrzeni, a ponadto wiąże się z wieloletnim związaniem posiadaczy tej zabudowy z terenem gminy, co niesie również korzystne efekty społeczne;
- podejmowanie działań na rzecz wykorzystania nieczynnych linii kolejowych dla organizacji przewozów turystycznych (w tym zadaniu pożądanym jest nawiązanie współpracy z powiatami świeckim i sępoleńskim);
- promocja istniejących (np. Szlak Brdy) i kreowanie nowych produktów markowych (bardzo dobre predyspozycje do wykreowania na produkt markowy ma kilka potencjalnych nowych ofert, m.in. skansen na bazie kompleksu pokopalnianego w Pile, przewozy turystyczne na linii Pruszcz - Terespol);
- rozważenie szans powodzenia wykreowania na terenie powiatu nowego stricte komercyjnego produktu turystycznego - niekoniecznie związanego z lokalnym dziedzictwem przyrodniczym lub kulturowym - atrakcji o charakterze rozrywkowym, usytuowanej w pobliżu jednej z głównych dróg tranzytowych (będzie to w dużej mierze atrakcja dla osób spoza powiatu), która oferowałaby 2-3 godzinne komercyjne pobyty, a jednocześnie promowałaby powiat; celowe byłoby przeprowadzenie badań rynkowych jakiego profilu działalność ma szanse powodzenia na rynku

(są to atrakcje w stylu: parku dinozaurów, parku rozrywek rodzinnych, parku miniatur znanych budynków, itp.);

- kompleksowa promocja walorów turystycznych powiatu, kierowana przede wszystkim do mieszkańców dużych aglomeracji, a także do turystów zagranicznych, głównie Niemców. Zachowuje aktualność zawarty w poprzedniej wersji strategii postulat powołania centrum promocji i organizacji turystyki, które łączyłoby działalność w zakresie koordynacji działalności inwestycyjnej i zagospodarowania turystycznego oraz obsługi ruchu turystycznego, prowadziłoby bank informacji o miejscach noclegowych, imprezach turystyczno-rekreacyjnych, zajęciach rekreacyjnych, atrakcjach turystycznych, koordynowałoby opracowywanie wydawnictw informacyjnych, promocyjnych; w zakresie działalności centrum znalazłaby się także szeroko rozumiana edukacja ekologiczna. Optymalnym miejscem lokalizacji centrum jest Tuchola jako siedziba powiatu i miasto jednoznacznie utożsamiane z turystyką lub Cekcyn, gdzie działalności te mogłyby wejść w zakres działań inkubatora „leśno-turystycznego”.

W kolejnych latach powiat pozostanie obszarem o stosunkowo niedużym znaczeniu rolnictwa w skali województwa, ale o dużym znaczeniu rolnictwa w bazie ekonomicznej poszczególnych gmin - zwłaszcza Kęsowo, Gostycyn, Tuchola i Lubiewo. Samorząd powiatowy oraz samorządy gminne mają stosunkowo niewielki wpływ na stymulowanie rozwoju rolnictwa. Ogranicza się on przede wszystkim do szeroko rozumianego doradztwa, w tym także w zakresie przygotowywania i obsługi związanej z przygotowaniem dokumentacji w sprawie dofinansowywania produkcji rolnej oraz z rozwojem infrastruktury technicznej, ułatwiającej prowadzenie gospodarki rolnej i poprawiającej warunki zamieszkania ludności rolniczej. Poprzez działania edukacyjne, samorządy mogą także stymulować restrukturyzację rynku pracy w rolnictwie, czyli odchodzenie części ludności rolniczej do zajęć pozarolniczych.

Jednym z elementów aktywizacji gospodarczej powiatu będzie promocja jego walorów, zmierzająca do wykreowania i utrwalenia wizerunku powiatu jako obszaru atrakcyjnego dla zamieszkania, prowadzenia działalności gospodarczych oraz wypoczynku.

Grupami docelowymi działalności promocyjnych powinni być przede wszystkim mieszkańcy: Bydgoszczy, Torunia, Trójmiasta, Warszawy, Łodzi, Poznania i Górnego Śląska, a także Niemcy, Szwedzi i Holendrzy. Są to najważniejsze obecne i potencjalne grupy odbiorców usług turystycznych na terenie powiatu, a także najbardziej prawdopodobni potencjalni migranci na jego teren.

Szczególnie duże znaczenie przy promocji powiatu może mieć:

- nawiązanie współpracy z liczącą się ogólnopolską stacją telewizyjną lub radiową w celu organizacji na terenie powiatu spektakularnej imprezy (o profilu kulturalno - rekreacyjno - sportowo - turystycznym) pozwalającej wypromować powiat na antenie ogólnopolskiej,
- wykreowanie logo i hasła reklamowego powiatu i gmin powiatu, wykorzystywanych w promocji,
- promocja Tucholi - jako głównego centrum społeczno-gospodarczego i centrum organizacji turystyki w Borach Tucholskich
- udział w targach i imprezach promocyjnych,

- wykorzystanie miast, gmin i regionów partnerskich do promocji poza granicami,
- wzmocnienie rangi organizowanych w Tucholi targów poświęconych gospodarczemu wykorzystaniu zasobów leśnych
- skuteczna promocja internetowa.

ZAGADNIENIA ROZWOJU INFRASTRUKTURY KOMUNIKACYJNEJ I TECHNICZNEJ

Jednym z podstawowych uwarunkowań rozwoju powiatu jest dostępność komunikacyjna - zarówno wewnątrz powiatu, jak też zapewnienie połączeń zewnętrznych. Realizowana jest obecnie i stan ten będzie zachowany w przyszłości - za pomocą sieci dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych oraz kolejowych i autobusowych połączeń komunikacji publicznej (w tej drugiej kategorii zakłada się także rozwój firm komercyjnych świadczących przewozy osób za pomocą małych autobusów i tzw. busów).

Najniżej ocenianym w ankietach, przez mieszkańców wszystkich gmin, aspektem funkcjonowania swoich gmin, jest jakość dróg. Jest to też zagadnienie, na które mieszkańcy zdecydowanie najczęściej zwracali uwagę wymieniając najpilniejsze zadania do realizacji. Dostępność lokalną zapewniają na terenie powiatu przede wszystkim drogi powiatowe i gminne i to właśnie ta sieć dróg była przedmiotem tak krytycznej oceny. Drogi na terenie powiatu będą sukcesywnie modernizowane zgodnie z przyjętymi i już wdrażanymi planami modernizacji i rozwoju sieci dróg powiatowych. W przypadku dróg gminnych najważniejszym zadaniem jest poprawa ich nawierzchni – przede wszystkim zastąpienie nawierzchni gruntowniej na utwardzoną na drogach ważnych dla codziennej komunikacji, w tym zwłaszcza stanowiących jedyne połączenie z miejscowościami.

W dostępności wewnętrznej, czyli funkcjonowaniu sieci drogowej istotnej do codziennej obsługi mieszkańców, za priorytetowe należy uznać:

- modernizacje dróg powiatowych (zmierzające do poprawy jakości w celu zwiększenia szybkości i bezpieczeństwa ruchu oraz ograniczenia kosztów transportu) - zgodnie z harmonogramem Zarządu Dróg Powiatowych (plan działań ZDP spełnia warunek realizacji zadań najbardziej potrzebnych z punktu widzenia obsługi mieszkańców oraz rozwoju gospodarczego, tzn. dotyczy dróg: szczególnie istotnych ze względu na miejscowości które łączą, służących do obsługi komunikacji publicznej, dróg najsilniej obciążonych, dróg w najgorszym stanie technicznym),
- modernizacje dróg gminnych - priorytetowo powinny być traktowane drogi zapewniające jedyny dostęp do miejscowości - bezwzględnie należy poprawić ich stan techniczny (poszerzenie i utwardzenie nawierzchni),
- modernizacje obiektów mostowych (wg planu ZDP),
- realizacja chodników - nie jest to zadanie zapewniające dostępność komunikacyjną, niemniej jednak należy uznać je za jeden z priorytetów ze względu na masowe zgłaszanie tego problemu przez mieszkańców; ważny jest tu również aspekt poprawy bezpieczeństwa.

Dla prawidłowego funkcjonowania powiatu, szczególnie duże znaczenie mają drogi powiatowe na terenie gminy Śliwice, gdzie brakuje dróg wojewódzkich i Cekcyn, gdzie droga wojewódzka obejmuje tylko skrajną część gminy i ma małe znaczenie dla obsługi większości miejscowości.

Lokalne znaczenie będą miały ścieżki rowerowe, których celem jest przede wszystkim zapewnienie bezpiecznej i komfortowej możliwości przemieszczania się między sąsiednimi miejscowościami.

Dostępność zewnętrzna będzie usprawniona przede wszystkim wskutek modernizacji drogi wojewódzkiej nr 240, zakładającej przede wszystkim poprawę bezpieczeństwa, co jest szczególnie ważne w okresie letnim ze względu na wzmożony ruch tranzytowy. Zrealizowane zostaną obejścia Tucholi, Bładowa i Żalna. Niezbędnym zadaniem jest także poprawa bezpieczeństwa na tej drodze w miejscowościach Bysław i Płazowo.

Drogą o bardzo dużym znaczeniu jest także droga wojewódzka nr 237, zwłaszcza na odcinku z Tucholi do Mąkowska (mniejsze znaczenie ma tu odcinek do Czerska). Droga ta stanowi podstawowe połączenie z Bydgoszczą. Powinna być poszerzona, a przejazdy przez miejscowości zorganizowane w sposób uwzględniający zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańców (szczególnie ważne jest to w przypadku Gostycyna-Kamienicy oraz Łyskowa, gdzie optymalne byłoby zrealizowanie obejść).

Nowym uwarunkowaniem poprawiającym dostępność zewnętrzną powiatu będzie modernizacja drogi powiatowej nr 1015C z Tucholi do granicy powiatu, która stanie się częścią trasy łączącej powiat sępoleński (za pośrednictwem drogi nr 241, która na odcinku Sępólno-Tuchola stanie się częścią tej trasy i także będzie rozbudowywana - należy tu uwzględnić obejście Wieszczy) oraz powiat tucholski z węzłem autostradowym w Warlubiu.

W zakresie transportu kolejowego podejmowane będą działania na rzecz utrzymania ruchu pasażerskiego na liniach z Chojnic do Działdowa, z Laskowic do Czerska i z Kościerzyny do Bydgoszczy. Pozostałe biegnące przez teren powiatu linie (Świecie - Złotów oraz Tuchola - Koronowo) powinny być przywrócone do stanu sprawności technicznej, głównie w celu ich wykorzystywania do przewozów towarowych i turystycznych oraz zapobieżeniu degradacji. W komunikacji kolejowej bardzo duże znaczenie ma skracanie czasu podróży. Sprzyja temu wprowadzenie do komunikacji lekkich zestawów składających się z autobusów szynowych. Właśnie komunikacja kolejowa stwarza możliwość szybszego dostępu do Bydgoszczy, ponieważ w przypadku komunikacji autobusowej nie ma możliwości zwiększenia prędkości podróży. Priorytetowe znaczenie dla mieszkańców powiatu, a zwłaszcza gmin Lubiewo, Cekcyn i Śliwice, ma także dostępność węzła w Laskowicach Pomorskich, gdzie funkcjonuje dużo połączeń pospiesznych i węzeł ten jest ważną alternatywą dla Bydgoszczy w zakresie możliwości skorzystania z komunikacji międzyregionalnej. Zwraca się także uwagę na potrzebę uruchomienia połączeń kolejowych Tucholi z Działdowem i ich skomunikowanie z dalszymi połączeniami w kierunku Warszawy.

W funkcjonowaniu komunikacji publicznej szczególnie duże znaczenie mają 2 zagadnienia: zapewnienie swobodnego dostępu do Tucholi z terenu całego powiatu oraz zapewnienie dostępu do Bydgoszczy. Analiza sieci połączeń autobusowych wskazuje, że jej układ jest w zasadzie prawidłowy (ponieważ obejmuje większość miejscowości, w tym wszystkie duże) ale częstotliwość i liczba połączeń są zdecydowanie zbyt małe. Na zagadnienie to uwagę zwracają także mieszkańcy w badaniach ankietowych, wskazując, że istniejąca liczba połączeń utrudnia dostępność ich miejscowości oraz nie zapewnia wystarczająco dobrych połączeń ze szkołami i miejscami pracy. Problemem jest także funkcjonowanie komunikacji przewoźnika PKS w dni wolne, gdy na niektórych liniach drastycznie spada liczba kursów - wiele miejscowości przestaje być praktycznie dostępnych w komunikacji PKS. Problemem funkcjonowania tego przewoźnika jest niedostosowanie taboru do

rzeczywistych potrzeb mieszkańców (przepełnienie niektórych kursów, a jednocześnie małe obciążenie innych, gdzie wystarczyłyby mikrobusy), ale także podziały „stref wpływów” poszczególnych oddziałów PKS, rzutujące na przerywanie naturalnych ciężarów mieszkańców (brak połączeń na liniach, na które byłoby zapotrzebowanie społeczne). W związku z powyższym na terenie całego powiatu zakłada się rozwój działalności prywatnych przewoźników, a samorządy deklarują wsparcie dla rozwoju tego typu przedsięwzięć. Drugim priorytetowym działaniem jest poprawa dostępności Bydgoszczy, gdyż jak wykazują przeprowadzone analizy na terenie powiatu obserwuje się duże ciężary społeczne do tego miasta. Bydgoszcz jest atrakcyjna dla mieszkańców przede wszystkim jako miejsce pracy i nauki, ale również jako ośrodek regionalny, w którym załatwia się szereg spraw niedostępnych w miejscach zamieszkania. Dostęp do Bydgoszczy będzie realizowany za pomocą komunikacji kolejowej oraz autobusowej. Postuluje się opracowanie spójnej i kompleksowej koncepcji realizacji połączeń z Bydgoszczą, która powinna opierać się na jednym z następujących wariantów:

- obsługi połączeń za pomocą komunikacji autobusowej: gminy Gostycyn, Tuchola i Kęsowo na bazie istniejących połączeń, gminy Śliwice, Lubiewo i Cekcyn za pomocą nowo utworzonych 2-3 linii zapewniających z każdej z siedzib tych gmin oraz z Bysławia co najmniej 5 par połączeń z Bydgoszczą;
- obsługi połączeń za pomocą węzła przesiadkowego w Wierzchucinie - na trasie Wierzchucin - Bydgoszcz kursowałyby wahadłowe połączenia kolejowe w liczbie co najmniej 10 par, natomiast z Wierzchucina w kierunku gmin powiatu ruch byłby obsługiwany za pomocą połączeń autobusowych; dojazd do Bydgoszczy odbywałby się na podstawie jednego biletu, a godziny kursowania autobusów i pociągów byłyby ściśle skorelowane;
- wariant mieszany - zakładający zachowanie stanu obecnego, ale z założeniem zwiększenia liczby połączeń z Chojnic do Bydgoszczy do 10 par i skrócenia czasu jazdy z Tucholi do Bydgoszczy do 50 minut, jak również uruchomienia połączeń autobusowych łączących gminy Lubiewo, Cekcyn i Śliwice z Bydgoszczą (co najmniej 5 par połączeń).

Władze i mieszkańcy gmin zwracają także uwagę na celowość utworzenia bezpośrednich połączeń (autobusowych i kolejowych) do Torunia o godzinach dogodnych dla załatwiania spraw w tym mieście. Ze względu na liczne funkcje regionalne (obsługa ludności, ale także administracja publiczna) wskazuje się na zapotrzebowanie społeczne na tego typu połączenie.

Podczas prac nad poprzednią wersją strategii zwracano uwagę na techniczną możliwość rozwoju na terenie powiatu lądowiska sportowo-komunikacyjnego dla małych samolotów (na bazie byłego lądowiska wykorzystywanego przez samoloty rolnicze). Obecnie pomysł ten jest nierealny ze względu na małe zapotrzebowanie, ale być może byłby wart ponownego rozważenia wraz z rozwojem bazy wysokostandardowej dla zamożnych klientów i/lub wzmocnienia rangi imprez turystycznych i biznesowych na terenie powiatu.

W dostępności zewnętrznej priorytetowe znaczenie dla funkcjonowania powiatu mają więc:

- zapewnienie dostępności kolejowej i drogowej Bydgoszczy (w tym droga nr 237),

- modernizacja drogi wojewódzkiej nr 240 z realizacją (szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa w tych miejscowościach) obejść w Tucholi, Bładowie i Żalnie oraz poprawy bezpieczeństwa w Bysławiu;
- realizacja połączenia z przyszłym węzłem autostradowym;
- modernizacja pozostałych dróg wojewódzkich – w kierunku Czerska i Sępólna Krajeńskiego.

W zakresie komunikacji publicznej na terenie powiatu, priorytetami są:

a) w sferze kierunków połączeń:

- zapewnienie dobrej dostępności Tucholi,
- zapewnienie dobrej dostępności Bydgoszczy,
- zapewnienie dobrej dostępności Chojnic,
- zapewnienie dostępności Laskowic Pomorskich (godziny połączeń skorelowane z połączeniami pospiesznymi realizowanymi w tej stacji)

b) w sferze rodzajów transportu:

- zwiększenie częstotliwości komunikacji autobusowej PKS i prywatnych przewoźników na większości linii na terenie powiatu, przede wszystkim w celu osiągnięcia swobodnej dostępności Tucholi,
- wsparcie dla funkcjonowania prywatnych firm przewozowych w celu uzupełnienia oferty PKS,
- utrzymanie połączeń kolejowych na liniach na terenie powiatu (relacje Bydgoszcz – Kościerzyna, Chojnice – Działdowo, Czersk - Laskowice Pomorskie),
- opracowanie koncepcji szybkich i licznych połączeń z Bydgoszczą.

Dla mieszkańców gminy Śliwice ważnym zagadnieniem jest także utrzymanie dużej liczby połączeń z Czerskiem, choć z punktu widzenia interesów powiatu, szczególnie ważna będzie poprawa połączeń z Tucholą.

Ważnym zagadnieniem, które powinno być podjęte, są starania o utworzenie regularnej komunikacji autobusowej także z innymi dużymi ośrodkami miejskimi - przede wszystkim z Toruniem, Gdańskiem i Warszawą, przy czym godziny realizacji połączeń powinny być dogodne dla mieszkańców powiatu (a nie wynikać z przebiegu przez powiat linii łączącej np. Warszawę z Koszalinem, gdy pomimo istnienia połączenia, godziny przyjazdu/odjazdu do/z Warszawy uniemożliwiają załatwienie spraw).

Na terenie powiatu w ciągu ostatnich kilku lat miała miejsce kontynuacja rozwoju sieci i urządzeń infrastruktury technicznej, wskutek czego obecnie powiat należy do obszarów o ponadprzeciętnie dobrym stanie rozwoju większości jej aspektów. Jest to szczególnie ważne jeśli uwzględni się fakt, że rozwój infrastruktury technicznej ma bardzo silny wpływ na 3 aspekty: społeczny - wpływa na jakość życia mieszkańców, ekologiczny - wpływa na ograniczenie oddziaływań na środowisko (co w przypadku powiatu tucholskiego ma niezwykle duże znaczenie) oraz ekonomiczny - stwarza lepsze warunki dla inwestowania.

W kolejnych latach kontynuowane będą działania zmierzające w sferze podstawowej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej do: zakończenia rozpoczętych inwestycji, podejmowania nowych działań związanych z realizacją zainwestowania, podejmowania działań związanych z modernizacją

istniejącego zainwestowania w celu poprawy jakości lub zapewnienia sprawności jego funkcjonowania.

Ponadto podjęte zostaną działania na rzecz dalszego rozwoju sieci gazowej. Na terenie całego powiatu, z wyjątkiem gminy Śliwice, istnieją dosyć łatwe techniczne warunki rozwoju sieci. W przypadku gminy Śliwice konieczna jest realizacja gazociągu zasilającego i stacji redukcyjno-pomiarowej. Starania w tym kierunku zostaną podjęte między innymi ze względu na zgłaszane zapotrzebowanie mieszkańców i przedsiębiorców z terenu tej gminy.

Ważnym zagadnieniem jest dalsze usprawnianie sieci elektroenergetycznej, przede wszystkim w celu zapewnienia ciągłości dostaw energii - lokalnie istnieje obecnie podwyższone ryzyko awarii i przerw w zasilaniu.

Ze względu na powszechność używania przez mieszkańców telefonów komórkowych (ankiety wykazują na ok. 90% wyposażenie gospodarstw domowych w ten środek łączności), ważnym zagadnieniem jest zapewnienie prawidłowych parametrów ich funkcjonowania (obecnie „wyspowo” na terenie całego powiatu istnieją problemy z „zasięgiem” poszczególnych sieci). Jest to ważne zagadnienie także ze względu na funkcje turystyczne. Turyści oczekują, że przebywając na urloпах, nie będą spotykać utrudnień w korzystaniu z telefonów. Należy zwrócić uwagę na taką lokalizację infrastruktury telekomunikacyjnej (przede wszystkim stacji bazowych), by minimalizować ich wpływ na estetykę i harmonię krajobrazu (maszty stacji bazowych są wyraźną dominantą wysokościową, burzącą harmonię krajobrazu - zwłaszcza w obszarze tak atrakcyjnym). Liczbę stacji bazowych należy ograniczać do absolutnego minimum niezbędnego dla zachowania prawidłowych parametrów, a urządzenia różnych operatorów powinny być lokowane na tych samych masztach. Powszechność telefonii komórkowej nie zwalnia operatorów telefonii stacjonarnej z obowiązku zapewnienia wysokiej jakości tradycyjnych łączy (zgłaszane są problemy z prawidłowym funkcjonowaniem telefonii stacjonarnej).

Na terenie gmin powiatu obecnie w różnym stopniu dostępne są łącza internetowe. Znaczna część użytkowników korzysta z łączy modemowych, które należy traktować jako rozwiązanie tymczasowe, które będzie wykorzystywane wyłącznie do czasu umożliwienia stałego dostępu. Fakt posiadania przez odbiorców łączy modemowych nie zwalnia władz z obowiązku podejmowania działań na rzecz rozwoju łączy stałych. Dostęp do internetu powinien być traktowany jako infrastruktura absolutnie podstawowa (jak energia elektryczna lub wodociąg) i należy dążyć do stworzenia możliwości stałego dostępu do internetu dla wszystkich zainteresowanych odbiorców. Dostęp do internetu oraz wykorzystywanie technologii informatycznych w codziennym życiu, są uważane za czynniki sprzyjające rozwojowi społecznemu i ekonomicznemu. Zwłaszcza na obszarach wiejskich (gdzie dostęp do placówek bankowych i specjalistycznego handlu jest trudny) istotne są usługi bankowości elektronicznej i handlu elektronicznego. Podejmowane będą dwutorowe działania: na rzecz rozwoju różnych technologii umożliwiających stały dostęp (na obszarach o dużym rozproszeniu osadnictwa i znacznych powierzchniach leśnych zapewnienie obsługi jest przedsięwzięciem kosztowniejszym i trudniejszym) oraz na rzecz maksymalnego obniżenia kosztów tego typu usług, tak by korzystanie ze stałego łącza nie stanowiło bariery ekonomicznej. Gminy podejmą działania zarówno na rzecz rozwoju sieci szerokopasmowych o wysokiej wydajności i szybkości transmisji danych (docelowo w największych skupiskach turystów należy uruchamiać usługę bezpłatnego dostępu bezprzewodowego, umożliwiającą m.in. łączność za pomocą komputerów przenośnych) ale również

zmierzające do wdrażania programów typu „e-gmina” („e-urząd”), a więc stwarzania możliwości elektronicznego obiegu dokumentów w administracji publicznej, czyli także umożliwiające mieszkańcom załatwianie części spraw urzędowych za pośrednictwem internetu.

W zakresie infrastruktury technicznej, priorytetowe znaczenie mają:

- dokończenie rozwoju sieci wodociągowej,
- dalszy rozwój sieci kanalizacyjnej,
- modernizacje instalacji zaopatrzenia w wodę - sieci wodociągowej (w tym wymiana rur azbestowych), stacji pomp, stacji uzdatniania i innej infrastruktury,
- rozwój sieci gazowej na bazie biegnącego przez teren powiatu gazociągu i istniejących stacji redukcyjnych oraz nowotworzonej sieci,
- zapewnienie bezproblemowego zaopatrzenia w energię elektryczną,
- poprawa jakości działania telefonii komórkowej,
- upowszechnienie dostępu do Internetu poprzez rozwój łączy stałych oraz obniżanie kosztów dostępu,
- osiągnięcie i utrzymanie właściwych standardów w zakresie zbiórki, składowania i utylizacji odpadów,
- osiągnięcie i utrzymanie właściwych standardów w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków.

ZAGADNIENIA OBSŁUGI LUDNOŚCI W SFERZE USŁUG

Jednym z podstawowych instrumentów poprawy jakości życia mieszkańców jest prawidłowe funkcjonowanie usług. Samorządy - zarówno powiatowy, jak i gminne - mają tutaj relatywnie duże możliwości oddziaływania, ponieważ znaczna część usług - w tym najważniejsze dla codziennego funkcjonowania - są zadaniami własnymi samorządów.

Wśród najważniejszych usług wpływających na jakość życia, wymienić należy: edukację, ochronę zdrowia, kulturę i sektor bezpieczeństwa publicznego.

Podkreślić należy, że edukacja na poziomie podstawowym i gimnazjalnym jest obecnie jedną z najlepiej ocenianych przez mieszkańców usług w powiecie. Szkoły cieszą się dużym szacunkiem i zaufaniem społecznym - w ocenie mieszkańców każdej z gmin, jakość kształcenia i dostępność szkół na poziomie podstawowym i gimnazjalnym jest dobra lub bardzo dobra. W porównaniu z innymi powiatami bardzo korzystna jest struktura kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym. Jednocześnie jednak należy wskazać na niskie oceny osiągane przez uczniów powiatu na obiektywnych testach i egzaminach, co wskazuje na konieczność poprawy poziomu wykształcenia na wszystkich szczeblach systemu edukacji. Planowane działania w zakresie edukacji powinny więc dotyczyć zarówno poprawy jakości kształcenia, jak też poprawy bazy lokalowej i dydaktycznej szkół (w niektórych gminach istnieją plany realizacji dużych inwestycji w tym zakresie). Szkoły gimnazjalne i ponadgimnazjalne należy wyposażać w nowoczesne pracownie przedmiotowe (szkoły zawodowe - w stosowne wyposażenie służące nauce zawodu), kadra nauczycielska powinna uzupełniać posiadane kwalifikacje, budynki szkół należy modernizować i rozbudowywać - zwłaszcza dotyczy to wyposażenia w pełnowymiarowe sale gimnastyczne. Zagadnienia edukacji są traktowane

priorytetowo także na szczeblu rozwoju województwa - jest to jeden z niezbędnych warunków powodzenia Strategii Lizbońskiej i wdrażania „gospodarki opartej na wiedzy” (GOW).

Priorytetami w zakresie poprawy poziomu wykształcenia – oraz szerzej funkcjonowania placówek oświatowych, są:

a) na wszystkich szczeblach edukacji:

- nadzór nad poziomem kształcenia – miarą powinno być osiąganie przez uczniów szkół z terenu powiatu ponadprzeciętnych wyników z testów i egzaminów (testy 6-klasistów, gimnazjalne, maturalne, egzaminy na studia)
- zapewnienie właściwej bazy lokalowej (zarówno dopasowanie pojemności do liczby uczniów, jak też poprawa standardu poprzez remonty i modernizacje)
- zapewnienie prawidłowego wyposażenia w obiekty i sprzęt służące wychowaniu fizycznemu i uprawianiu sportu
- zapewnienie bezpieczeństwa w drodze do szkoły
- ograniczanie uciążliwości związanych z koniecznością dojazdów i dowozu do szkół
- zapewnienie właściwego wyposażenia służącego nauce informatyki
- wyposażanie szkół w pracownie przedmiotowe
- poprawa kwalifikacji zawodowych nauczycieli
- utrzymanie istniejącej sieci placówek oświatowych z możliwością tworzenia nowych placówek - prywatnych lub samorządowych

b) na szczeblu szkolnictwa podstawowego:

- objęcie wszystkich uczniów nauką 2 języków zachodnich (preferowany angielski i niemiecki)

c) na szczeblu szkolnictwa gimnazjalnego i ponadpodstawowego:

- stworzenie możliwości nieobowiązkowej nauki języka rosyjskiego i dodatkowego (poza angielskim i niemieckim) języka zachodniego (np. szwedzki, francuski, hiszpański, włoski)
- wprowadzanie dodatkowych przedmiotów związanych z elementami ekonomii, zasad funkcjonowania gospodarki wolnorynkowej, zasad funkcjonowania lokalnych społeczności obywatelskich, ekorozwoju, wiedzy o możliwościach rozwoju własnego powiatu i gminy. Przyczyni się to do lepszego przygotowania młodzieży do efektywnego i twórczego uczestnictwa w życiu lokalnych społeczności
- utrzymanie dotychczasowych kierunków kształcenia (rolnicze, leśne, turystyczne, ogólne) oraz reagowanie na zapotrzebowanie na rynku pracy
- utrzymanie proporcji miejsc w szkołach zakładającej ok. 20% udział szkół zasadniczych zawodowych, ok. 40-50% udział szkół średnich zawodowych i ok. 30-40% udział szkół średnich ogólnokształcących;
- wspieranie przez samorzady wszelkich działań zmierzających do powstawania prywatnych szkół średnich
- traktowanie przez władze powiatu i gminy Tuchola Technikum Leśnego jako jednego z symboli – „marki” powiatu – tzn. priorytetowe wsparcie dla dalszego rozwoju, promocję przy okazji promocji powiatu, gminy, itp.

c) na szczeblu szkolnictwa wyższego:

- traktowanie przez władze powiatu i gminy Tuchola Wyższej Szkoły Zarządzania Środowiskiem jako jednego z symboli – „marki” powiatu – tzn. priorytetowe wsparcie dla dalszego rozwoju, promocję przy okazji promocji powiatu, gminy, itp.
- podejmowanie działań na rzecz lokowania w Tucholi siedzib, oddziałów i filii innych szkół wyższych
- rozważenie możliwości utworzenia funduszu stypendialnego dla młodzieży z terenu powiatu uczącej się w prestiżowych uczelniach w kraju i za granicą
- zapewnienie bazy noclegowej dla studentów na terenie Tucholi i bezpośredniego sąsiedztwa

d) na szczeblu szkolnictwa dla dorosłych i poprawy kwalifikacji zawodowych dorosłych:

- dostosowanie wielkości bazy do popytu
- ścisła współpraca z urzędem pracy w zakresie kierunków kształcenia dostosowanych do lokalnego rynku pracy
- organizacja różnego rodzaju kursów i szkoleń – o krótkim czasie nauki (szybkie dostosowanie do potrzeb)
- wsparcie dla rozwoju języków zachodnich
- przygotowanie do podejmowania pracy za granicą

e) na szczeblu szkolnictwa specjalnego:

- właściwa realizacja działań statutowych.

Ważnym zagadnieniem kształtującym jakość życia mieszkańców jest opieka zdrowotna. Badania ankietowe wskazują, iż mieszkańcy przeciętnie oceniają zarówno jakość, jak i dostępność podstawowej opieki zdrowotnej. Szczególnie dużo głosów krytycznych dotyczy dostępu do stomatologa oraz do lekarzy specjalistów.

Podejmowane będą działania na rzecz poprawy dostępu do placówek ochrony zdrowia. Bardzo ważne jest, by każda z przychodni gminnych oferowała powszechną opiekę lekarza ogólnego, pediatry, stomatologa, a w wybrane dni - także wybranych lekarzy specjalistów (co oszczędzi konieczności dojazdów do Tucholi).

Zasadniczo jednak leczenie specjalistyczne o szerokim zakresie, podobnie jak opieka szpitalna, będą oferowane wyłącznie Tucholi.

Podstawowymi priorytetami w zakresie ochrony zdrowia są:

- poprawa dostępności do lekarzy w przychodniach gminnych, w tym przede wszystkim do stomatologów
- poprawa wyposażenia przychodni gminnych i specjalistycznych (zgodnie ze zgłaszanymi potrzebami)
- osiągnięcie wymaganych standardów w zakresie wyposażenia
- prawidłowe funkcjonowanie szpitala (obejmujące spełnianie standardów w zakresie ilości łóżek, profili oferowanej opieki, wyposażenia, itp.)

- szczególnie ważne jest sprawne działanie pogotowia ratunkowego, ze względu na duże odległości do szpitala z niektórych miejscowości powiatu
- w gminie Lubiewo priorytetem jest zmniejszenie śmiertelności niemowląt.

Jednymi z najczęściej zgłaszanych przez mieszkańców w badaniach ankietowych potrzeb, są: poprawa dostępności do instytucji kultury oraz zapewnienie bazy dla spędzania wolnego czasu przez młodzież. Zwraca się także uwagę na zbyt małą liczbę placów zabaw. Podkreślić należy, że mieszkańcy powiatu są bardzo zaangażowani w różnego rodzaju działalności społeczne i kulturalne, czego wyrazem jest działalność bardzo dużej liczby różnego rodzaju stowarzyszeń, organizacji, związków, klubów, itp. Słabą stroną życia kulturalnego jest zbyt mała - w ocenie mieszkańców - liczba placówek kulturalnych. W przypadku dużego rozproszenia osadnictwa, co ma miejsce w wielu rejonach powiatu, istnienie 1-2 placówek kulturalnych prowadzących regularną działalność z udziałem etatowych pracowników - animatorów kultury, jest liczbą zbyt małą dla zapewnienia komfortu łatwego dostępu (rozwiązaniem stosowanym przez część gmin jest zatrudnianie etatowych pracowników do świetlic wiejskich). Jednocześnie jednak należy zdać sobie sprawę, że bardzo trudne będzie zaspokojenie potrzeb mieszkańców w tym zakresie, ze względu na wysokie koszty realizacji zagospodarowania i utrzymania bazy. W mieście oraz obszarach wiejskich gminy Tuchola bardzo częstym postulatem było ponowne uruchomienie kina w Tucholi. W sferze kultury i zagospodarowania wolnego czasu młodzieży należy więc rozważyć wykorzystywanie w szerokim zakresie istniejącej bazy szkół, które w godzinach pozalekcyjnych mogłyby pełnić zadania w tym zakresie. Szkoły w jeszcze większym, niż obecnie zakresie mogłyby więc przyczyniać się do integracji społecznej.

Bardzo istotnym zadaniem, realizującym postulaty mieszkańców jest także rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej. Częste - w praktycznie każdej gminie - były postulaty budowy (względnie modernizacji) boisk, sal, ścieżek rowerowych, urządzenia terenów plaży (wskazywano konkretne lokalizacje na jeziorach w sąsiedztwie dużych miejscowości), kąpielisk, itp. Infrastruktura sportowa jest dosyć słabo rozwinięta przy większości szkół (poza gminą Lubiewo), stąd jej realizacja jest tym bardziej pożądana, gdyż przyczyniłaby się do realizacji dwóch zadań: właściwego wyposażenia szkół oraz zapewnienia możliwości korzystania przez mieszkańców. Wszystkie gminy posiadają plany rozwoju infrastruktury kulturalnej i sportowej i/lub zakładają poszerzenie lub wzbogacenie oferty działających placówek, jak również zakładają rozwój ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. W strategiach rozwoju lokalnego część zadań została zapisana ogólnie, natomiast wybrane zadania (o szczególnie dużym znaczeniu lub o sprecyzowanych planach szybkiej realizacji) zostały nazwane imiennie.

W sferze zagospodarowania wolnego czasu priorytetami są:

- rozwój działalności kulturalnych w gminach, poprzez: realizację nowych instytucji kultury, bezwzględne utrzymanie placówek już istniejących, poszerzenie zakresu działalności działających placówek kultury
- wsparcie dla istniejących organizacji, stowarzyszeń, klubów, itp. - społecznych, kulturalnych, i innych związanych z rozwojem integracji społecznej lub kultywowaniem lokalnych: tożsamości, tradycji, zwyczajów, historii
- kontynuacja bogatych tradycji w zakresie organizacji imprez masowych o charakterze kulturalnym, kulturowym, sportowym, rekreacyjnym, integracyjnym, itp.

- realizacja zagospodarowania z zakresu sportu i rekreacji - preferowane powinny być projekty, które pozwolą łączyć wykorzystanie tej bazy przez szkoły oraz przez mieszkańców, kluby sportowe, itp
- wsparcie dla działalności klubów sportowych
- realizacja ogólnodostępnego zagospodarowania rekreacyjnego, w tym ścieżek pieszych, rowerowych, kąpielisk, plaż, placów zabaw, parków, itp.
- budowa pływalni (basenu) w Tucholi
- renowacja i wykorzystywanie do celów spotkań i organizacji imprez placów wiejskich, itp.
- poprawa wizerunku miejscowości poprzez uporządkowanie i renowację przestrzeni wspólnej, w tym terenów zielonych, realizację oświetlenia, koszy na śmieci, ławek, punktów małej gastronomii, itp.

Jednym z bardzo istotnych zagadnień z zakresu obsługi mieszkańców, jest prowadzenie opieki przedszkolnej. Jest to zadanie, które obecnie na obszarach wiejskich (nie tylko powiatu) jest niedorozwinięte, co przejawia się zbyt małą liczbą placówek (wskutek czego mieszkańcy wielu miejscowości nie mają w praktyce możliwości korzystania z przedszkoli), a często także zbyt małą liczbą miejsc. Podkreślić należy dwa aspekty funkcjonowania przedszkoli: społeczny (obecnie przedszkola w coraz większym wymiarze pełnią funkcje oświatowe - coraz bardziej powszechna jest nauka języka obcego, informatyki, prowadzenie innych - cennych z punktu widzenia wszechstronnego rozwoju dziecka, zajęć; tym samym możliwość korzystania z przedszkola stawia dzieci w korzystniejszej sytuacji na starcie edukacji w szkole podstawowej) oraz ekonomiczno-społeczny (możliwość zapewnienia opieki nad dzieckiem może skłonić część kobiet do poszukiwania pracy, a więc nie tylko poprawy sytuacji finansowej rodzin, ale także samorealizacji, podnoszenia kwalifikacji zawodowych, itp.). Przeprowadzone badania wśród mieszkańców wskazują, iż edukacyjny aspekt opieki przedszkolnej nie jest w pełni doceniany - ankietowani nie zgłaszają problemów związanych z dostępnością do przedszkoli, nawet jeśli nie mają możliwości umieszczania w nich dzieci. Pożądana jest zmiana świadomości ludności w tym aspekcie, ale również bardzo pożądane są działania samorządów poszczególnych gmin w zakresie tworzenia nowych placówek przedszkolnych. Gminy realizują lub planują wdrażać różne sposoby zapewniania opieki przedszkolnej - są to:

- typowe przedszkola (z pełnym lub częściowym zakresem czasowym funkcjonowania),
- poszerzanie działalności oddziałów przedszkolnych przy szkołach, zmierzające do zapewnienia opieki nad młodszymi dziećmi,
- organizacja miniprzedszkoli na bazie świetlic wiejskich

Priorytetami w tym zakresie powinny być:

- dostosowanie liczby miejsc w istniejących przedszkolach do potrzeb
- tworzenie nowych placówek przedszkolnych w gminach - optymalnym stanem (jednak trudnym do osiągnięcia) jest, by każda miejscowość licząca ponad 400 mk wyposażona była w przedszkole, a także by utworzyć przedszkola w niektórych mniejszych miejscowościach, gdzie istnieje zapotrzebowanie na usługi tego typu (np. ze względu na bliskie sąsiedztwo kilku miejscowości).

Istotnym zagadnieniem jest także dostosowanie przestrzeni publicznych dla potrzeb niepełnosprawnych oraz rozwój lecznictwa (zwłaszcza możliwości rehabilitacji) i opieki na potrzeby tej grupy. Podejmowane będą także działania zmierzające do poprawy sytuacji niepełnosprawnych w zakresie możliwości czynnego uczestnictwa w życiu społecznym oraz aktywizacji zawodowej. Ważną grupą zagadnień, na którą zamierzają zwracać szczególną uwagę niektóre gminy, jest rozwiązywanie problemów grup dotkniętych wykluczeniami społecznymi.

Ważnym zagadnieniem dla funkcjonowania powiatu jest poprawa bezpieczeństwa publicznego. Pomimo iż powiat nie należy do obszarów o szczególnie wysokiej przestępczości, niemniej jednak istnieją przesłanki uzasadniające podjęcie stanowczych działań w tym zakresie. Są to przede wszystkim: wyraźny wzrost przestępczości w ostatnich latach, wyraźny wzrost ruchu na drogach na terenie powiatu (skutkujący koniecznością angażowania większych środków – np. w zakresie prewencji), zbyt mała obsada kadrowa posterunków Policji, niewystarczające wyposażenie Policji w sprzęt operacyjny, niewystarczające wyposażenie większości jednostek Straży Pożarnej w samochody i innego rodzaju sprzęt gaśniczy, konieczność zapewnienia porządku i bezpieczeństwa w rejonach i ośrodkach turystycznych, stanowiących miejsca podwyższonego ryzyka. Coraz ważniejszym zadaniem jest zapewnienie bezpieczeństwa na drogach, w tym bezpiecznych przejazdów przez miejscowości - dotyczy to szczególnie Tucholi, Bysławia, Płazowa, Żalna, Bładowa, Gostycyna, Kamienicy, Łyskowa, Lińska i Śliwiczek, Wieszczyk.

Najważniejszymi działaniami w sferze poprawy bezpieczeństwa publicznego są więc:

- zwiększenie zatrudnienia w Policji, co najmniej do stanów normatywnych
- poprawa wyposażenia Policji w zakresie sprzętu niezbędnego dla prowadzenia działalności
- poprawa wyposażenia Straży Pożarnej w zakresie sprzętu niezbędnego dla prowadzenia działalności
- kontynuacja akcji i programów poprawy bezpieczeństwa prowadzonych przez Policję.

Należy także rozważyć celowość powoływania straży gminnych (obecnie funkcjonuje na terenie gminy Kęsowo).

Samorządy gmin wspierać będą działalność placówek usługowych oraz handlowych. Gminy powiatu wykazują w tym zakresie wskaźniki niższe od przeciętnych, a więc obecnie dostęp do tego typu infrastruktury jest gorszy, niż w innych obszarach. Szczególnie duże znaczenie w zakresie usług mają placówki pocztowe (ze względu na pełnienie także funkcji podstawowej obsługi finansowej) oraz bankowe, a także obsługa rolnictwa, a z zakresu handlu - placówki z podstawowymi produktami spożywczo-przemysłowymi w małych miejscowościach oddalonych od większych wsi - centrów handlowo-usługowych. Możliwości wsparcia ze strony samorządów są tu niewielkie, niemniej jednak w polityce gruntami i nieruchomościami, samorządy ze względu na znaczenie społeczne będą traktować je priorytetowo.

Często zgłaszanymi przez mieszkańców gmin postulatami są zadania, które ogólnie zaliczyć można do kategorii poprawy ładu i porządku oraz wizerunku miejscowości. Mieszkańcy dostrzegają potrzebę poprawy estetyki miejscowości, lepszego wyposażenia w kosze na śmieci, oświetlenie ulic, potrzebę

urządzenia placów, zieleńców, parkingów, zachowania czystości. Samorządy gminne będą podejmować działania w tym zakresie, tym bardziej iż są to zadania zasadniczo o małej skali niezbędnych inwestycji - więc przynoszące konkretne efekty przy małym nakładzie środków. Mieszkańcy Tucholi zgłaszali konieczność renowacji starej części miasta. Zadanie to wpisuje się w możliwość dofinansowania z dostępnych obecnie funduszy na rewitalizację dzielnic centralnych. Zainteresowanie tymi zagadnieniami przez mieszkańców świadczy także o postępujących pozytywnym zmianach w mentalności, przejawiającymi się większą dbałością o przestrzeń publiczną.

Na terenie każdej z gmin, wyznaczone zostaną tereny pod budownictwo mieszkaniowe. Zgodnie z zasadami optymalnego wykorzystania przestrzeni oraz koncentracji osadnictwa, preferowany będzie rozwój budownictwa mieszkaniowego w największych miejscowościach, o dobrze rozwiniętej infrastrukturze społecznej i technicznej, a więc o stosunkowo łatwych warunkach zapewnienia dobrej jakości życia. Należy maksymalnie ograniczać rozpraszanie osadnictwa.

ZAGADNIENIA OCHRONY PRZYRODY I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Jednym z najważniejszych bogactw powiatu jest wysoka jakość środowiska - o dużej wartości przyrodniczej i bardzo niskich poziomach zanieczyszczeń. Jest ona powszechnie znanym wyróżnikiem powiatu - wzbudzającym bardzo pozytywne konotacje. Sprawy ochrony środowiska będą traktowane bardzo poważnie, niemniej jednak w podejmowanych decyzjach co do rozwoju, dominować będzie równoważenie zagadnień ochrony przyrody i rozwoju gospodarczego. W przypadku, gdy obszary cenne zajmują tak dużą część przestrzeni, nie można przyjmować zasady „ochrony za wszelką cenę”, gdyż stanowiłoby to zbyt duże zagrożenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego. Wspierane będą wszelkie działania zmierzające do rozwoju nowoczesnych technologii przyjaznych dla środowiska, przy jednoczesnej eliminacji i niedopuszczaniu do rozwoju działalności oddziałujących negatywnie. Kontynuowana będzie działalność edukacyjna (już obecnie znana poza granicami powiatu i mająca szanse wykreowania na jeden z turystycznych produktów markowych), zarówno edukacja dzieci i młodzieży na bazie posiadanych walorów, jak też ogół działań zmierzających do wykształcenia proekologicznej świadomości wśród mieszkańców. Podejmowane będą działania zmierzające do wzmocnienia mechanizmów obronnych środowiska, przede wszystkim poprzez: kontynuowanie dolesień i zadrzewień na gruntach nieprzydatnych dla rolnictwa, ochronę zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych, preferencje dla rozwoju infrastruktury technicznej (przede wszystkim - ochrona wód i powietrza). Kontynuowane będą działania zmierzające do objęcia Borów Tucholskich Rezerwatem Biosfery, co będzie miało duże znaczenie promocyjne.

Zgodnie z obowiązującym prawem, zagadnienia ochrony środowiska będą uwzględniane przy wszystkich decyzjach lokalizacji inwestycji. Szczególnie silny nadzór obejmie gospodarkę hodowlaną w rejonach zagrożenia wód, ale także zabudowę lotniskową, obiekty przemysłowe i rzemieślnicze, a w skupiskach zabudowy także kwestie indywidualnych systemów grzewczych, w zakresie których wspierane będą działania na rzecz ich wymiany na proekologiczne (eliminowanie „niskiej emisji”).

Z wyjątkiem objęcia ochroną Jeziora Zamkowego w gminie Kęsowo, nie zakłada się natomiast zwiększania powierzchni obszarów chronionych oraz liczby istotnych form ochrony, jak też zmiany ich rangi. Obecny stan w tym zakresie jest wystarczający. Samorządy będą dążyć, by ewentualny rozwój przestrzenny sieci Natura 2000 nie wykraczał poza obszary już obecnie rygorystycznie chronione (np.

jako rezerваты przyrody) lub poza obszary, które i tak (z innych powodów) nie mogą być zagospodarowane. Najcenniejsze obszary w Dolinie Brdy, już obecnie objęte ochroną w randze rezerwatów przyrody, być może zyskają statut parku narodowego (np. poprzez formalną przynależność do PN „Bory Tucholskie”) - zmianę tego typu należy uznać za pozytywną, gdyż wprowadzenie takiej formy ochrony ma duże znaczenie marketingowe i prestiżowe dla powiatu, natomiast w stosunku do obszarów już obecnie chronionych w randze rezerwatu przyrody, nie wnosi nowych ograniczeń przestrzennych.

Chronione będzie także środowisko kulturowe Borów Tucholskich, w tym charakterystyczne formy zabudowy oraz ludowej twórczości i obrzędowości. W realizacji zabudowy i zagospodarowania przestrzennego szczególnie promowane będą projekty nawiązujące do lokalnych tradycji architektonicznych. W Tucholi odrestaurowana zostanie historyczna część staromiejska, co poprawi estetykę miasta, ale też umożliwi pełniejsze wykorzystanie centrum miasta do działalności kulturalnych i turystycznych. Planuje się także renowację zabytkowych budynków w pozostałej części miasta, co ma przynieść zarówno poprawę ogólnego wizerunku miasta, jak też poprawę warunków zamieszkania, ale również zwiększyć atrakcyjność turystyczną miasta.

W stosunku do walorów przyrodniczych i kulturowych zakłada się następujące, najważniejsze działania:

- traktowanie zasobów przyrody w powiecie jako najcenniejszego kapitału rozwojowego - a więc ochrona przed degradacją i bardzo racjonalne użytkowanie
- ograniczanie zagrożeń środowiska, poprzez dalszy rozwój infrastruktury technicznej, w tym zwłaszcza modernizację systemów grzewczych i dalszy rozwój sieci kanalizacyjnej
- sukcesywne dolesianie terenów nieprzydatnych dla rolnictwa, wzrost zadrzewień śródpolnych
- poprawę stanu wód jezior i rzek, jako absolutny priorytet
- szerokie wykorzystanie walorów przyrodniczych dla rozwoju turystyki i edukacji ekologicznej
- ochronę dziedzictwa kulturowego.

WSPÓŁPRACA PONADPOWIATOWA

Samorząd powiatowy oraz samorządy gmin kontynuować będą współpracę z innymi powiatami i regionami w kraju oraz odpowiadającymi im jednostkami zagranicznymi (zwłaszcza prezentującymi podobny charakter przestrzenno-funkcjonalny i zbliżone uwarunkowania), w celu przyśpieszenia szeroko rozumianego rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu oraz jego promocji.

Szczególnie istotna i pożądana jest współpraca z powiatami sąsiednimi - bydgoskim, świeckim, chojnickim, sępoleńskim i starogardzkim. Powiaty te cechuje podobna wysoka jakość środowiska przyrodniczego i możliwość jej gospodarczego wykorzystania, np. poprzez rozwój turystyki. Konkurencja w tej dziedzinie nie będzie przeszkodą dla wspólnej ochrony walorów przyrody i dziedzictwa kulturowego. Dlatego też konieczne jest podejmowanie i kontynuowanie wspólnych działań, przede wszystkim w zakresie: szeroko rozumianej ochrony przyrody, rozwoju infrastruktury technicznej, rozwoju i koordynacji zagospodarowania i ruchu turystycznego, poprawy dostępności komunikacyjnej (w tym wspólny lobbying na rzecz zachowania i rozwoju komunikacji kolejowej).

Kontynuowana będzie także wielopłaszczyznowa współpraca zagraniczna (przede wszystkim - ale nie tylko - o charakterze gospodarczym, kulturalnym i edukacyjnym).

MIERNIKI MONITORINGU, STANU REALIZACJI I POWODZENIA STRATEGII POWIATOWEJ I GMINNYCH

Stan docelowy strategii określony został na rok 2013, a więc do końca bieżącego okresu programowania w polityce regionalnej UE. Po roku 2013 pojawią się nowe zasady programowania rozwoju, co wymusi weryfikację części sposobów oraz zakresu działań w zakresie kreowania rozwoju. W roku 2013 należy zweryfikować strategię powiatową i strategię gminne pod kątem stanu realizacji zadań. Stwierdzony wówczas stan rozwoju powiatu i poszczególnych gmin pozwoli:

- pozostawić lub zmodyfikować zadania do realizacji (zadania dotąd niezrealizowane lub zadania o charakterze ciągłym - wciąż aktualne)
- usunąć zadania, które zostały zrealizowane
- umieścić zadania wynikające z nowych uwarunkowań.

Samorządy gmin i samorząd powiatowy odpowiadają bezpośrednio za realizację tylko części zagadnień wpływających na poziom rozwoju społeczno-gospodarczego oraz na jakość i materialne warunki życia ludności. W przypadku innych przedsięwzięć zadania samorządów mają charakter katalizatorów - samorzady nie mogą bezpośrednio realizować zadań, ale ich zadaniem jest tworzenie sprzyjających warunków dla różnego rodzaju przedsięwzięć. Coraz większa będzie także rola samorządów w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwój inwestycji na terenie gminy i powiatu. Ich skuteczność (a przede wszystkim jakość przygotowywanej dokumentacji w tym zakresie) będą jedną z podstawowych miar oceny funkcjonowania administracji na poziomie gmin i powiatów.

Część zadań zapisanych w strategii wiąże się z jednorazowym wykonaniem inwestycji - monitoring tego typu przedsięwzięć jest najłatwiejszy, gdyż miarą sukcesu jest tu ich wykonanie lub nie.

Szereg działań, które są zapisane w strategii jako ważne dla rozwoju, nie ma charakteru mierzalnego - nie można liczbowo lub wskaźnikowo określić, czy zadanie zostało wykonane.

W zakresie niektórych rodzajów działań, miarą sukcesu jest poprawa pozycji powiatu i gmin w danej dziedzinie na tle innych powiatów i gmin. W ten sposób należy oceniać ogólny poziom rozwoju społeczno-gospodarczego - sytuacją dowodzącą, iż rozwój danego obszaru jest porównywalny z innymi co do tempa i charakteru, jest nie pogarszanie własnej pozycji na tle średnich i na tle innych obszarów, a miarą sukcesu jest ich poprawa.

Wiele zadań ma charakter ciągły - dotyczą one np. zadań własnych w zakresie infrastruktury społecznej i technicznej. Nawet po osiągnięciu właściwego stanu pod względem liczby obiektów, długości sieci, itp. zadaniem będzie utrzymywanie właściwej ich sprawności i poziomu funkcjonowania.

Wiele zadań nie ma charakteru inwestycyjnego, a wiążą się z poprawą - usprawnieniem istniejącego stanu.

W zakresie zadań, w których możliwe jest określenie miar, postępy w realizacji ustaleń strategii powinny być mierzone na podstawie następujących wskaźników:

- **poziom bezrobocia** - sytuacją korzystną jest osiągnięcie wskaźnika bezrobocia na terenach wiejskich powiatu na poziomie 110% średniej wojewódzkiej dla obszarów wiejskich (lub poniżej 100% dla obszarów wiejskich z wyłączeniem powiatów bydgoskiego i toruńskiego), natomiast dla

miasta Tuchola - 100% dla miast z wyłączeniem powiatów grodzkich i Inowrocławia¹. Szczegółowymi miarami zmian są:

- zmniejszanie bezwzględnej liczby bezrobotnych
  - wzrost liczby miejsc pracy
  - zmniejszanie wskaźnika bezrobocia w stopniu silniejszym, niż przeciętnie
  - niższy od przeciętnego wskaźnik długotrwale bezrobotnych.
- **poziom przedsiębiorczości** - sytuacją korzystną jest utrzymywanie przez gminy Cekcyn, Gostycyn, Lubiewo, Śliwice wskaźnika przedsiębiorczości na poziomie co najmniej 100% średniej dla obszarów wiejskich, natomiast dla gminy Kęsowo i obszarów wiejskich gminy Tuchola - osiągnięcie poziomu co najmniej 90% średniej; w przypadku miasta Tuchola należy dążyć do osiągnięcia wskaźnika 100% średniej dla miast województwa. Szczegółowymi miarami zmian są:
- niemalejący ogólny wskaźnik przedsiębiorczości
  - niemalejący wskaźnik względny (czyli wskaźnik na tle średniej wojewódzkiej)
  - wzrost liczby podmiotów w sekcji handel i naprawy
  - wzrost powierzchni terenów inwestycyjnych oraz liczby miejscowości posiadających tego typu ofertę
  - wzrost liczby instytucji otoczenia przedsiębiorczości, w tym podmiotów społecznych, podmiotów non-profit, parków przemysłowych, stref ekonomicznych, inkubatorów (część z wymienionej infrastruktury nie istnieje obecnie na terenie powiatu i miarą powodzenia jest jej utworzenie i trwanie)
- **stan infrastruktury technicznej** - sytuacją docelową powinno być zrealizowanie planów w zakresie realizacji nowych sieci i urządzeń, modernizacji sieci i urządzeń istniejących oraz utrzymania bieżącej sprawności ich funkcjonowania. W zakresie infrastruktury technicznej specyfika uwarunkowań powoduje, iż bardzo trudno jest o porównania na tle innych obszarów i na tle średnich, a często takie porównania pozbawione są sensu (stanem docelowym we wszystkich jednostkach jest bowiem osiągnięcie maksymalnego możliwego i uzasadnionego ekonomicznie stanu). Szczegółowymi miarami zmian są:
- wzrost liczby odbiorców sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej
  - udział odbiorców sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej w ogólnej liczbie gospodarstw
  - udział odbiorców sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej w założonej docelowej liczbie odbiorców (czyli stan realizacji); dla sieci wodociągowej należy zakładać stan docelowy obejmujący 100% gospodarstw domowych; dla sieci kanalizacyjnej i gazowej w każdej z gmin będzie on uzależniony od analiz technicznej wykonalności i ekonomicznej efektywności

---

1 Ze względu na niepublikowanie stopy bezrobocia dla obszarów wiejskich województwa oraz w rozbiu na miasta i obszary wiejskie w gminach miejsko-wiejskich, należy do celów porównawczych używać innych, umożliwiających porównanie bezrobocia wskaźników - np. stosunku liczby bezrobotnych do ludności w wieku produkcyjnym lub ludności ogółem, przy czym należy uwzględnić nie tylko aktualną wielkość takiego wskaźnika, ale także jego zmiany (określenie tendencji) oraz relacje w stosunku do innych jednostek i średnich (poprawa czy pogorszenie na ich tle).

(należy dążyć do stanu 100% wyposażenia gospodarstw w sieć kanalizacyjną lub oczyszczalnie przydomowe)

- wskaźniki sprawności funkcjonowania sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej, elektroenergetycznej - mierzone liczbą awarii uniemożliwiających korzystanie
  - dla zagadnień oczyszczania ścieków stanem docelowym i optymalnym jest utrzymanie istniejących systemów w stanie pełnej sprawności (w tym dokonywanie stosownych modernizacji) oraz co najmniej zachowania parametrów oczyszczania
  - dla zagadnień składowania i utylizacji odpadów zakłada się pełne uporządkowanie systemu i funkcjonowanie zgodnie z normami.
- **stan infrastruktury komunikacyjnej** - sytuacją docelową powinno być zrealizowanie planów w zakresie realizacji nowych sieci i urządzeń, modernizacji sieci i urządzeń istniejących oraz utrzymanie bieżącej sprawności ich funkcjonowania i właściwego stanu technicznego. Stan docelowy wyznaczają istniejące obecnie i opracowanie w przyszłości na podstawie monitoringu sieci, plany rozwoju. Szczegółowymi miarami zmian są:
- rosnąca długość i udział dróg o właściwych parametrach i stanie technicznym
  - dostępność wszystkich miejscowości za pomocą dróg o nawierzchni utwardzonej, docelowo bitumicznej o właściwych dla klasy drogi parametrach technicznych
  - utrzymanie komunikacji kolejowej na liniach Bydgoszcz-Kościerzyna, Chojnice - Laskowice Pomorskie i Czersk - Laskowice Pomorskie
  - zwiększenie liczby połączeń kolejowych Tucholi z Bydgoszczą - stan docelowy 10 par połączeń
  - skrócenie czasu podróży kolejowej z Tucholi do Bydgoszczy do 60 minut, a docelowo do 50 minut
  - zwiększenie liczby połączeń w komunikacji autobusowej (PKS i prywatnych przewoźników) pomiędzy obszarem powiatu, a Tucholą - zadanie trudne do skwantyfikowania ze względu na różne potrzeby na różnych liniach (jako wystarczającą obecnie można uznać tylko liczbę połączeń na linii Tuchola - Mąkowsko - Bydgoszcz i Tuchola - Chojnice); liczba połączeń z miejscowości liczących ponad 400 osób do Tucholi powinna wynosić co najmniej 12 par dziennie
  - ustanowienie bezpośrednich połączeń autobusowych w liczbie co najmniej 5 par połączeń pomiędzy Śliwicami, Cekcynem, Lubiewem i Kęsowem a Bydgoszczą; w przypadku Śliwic alternatywą jest uruchomienie bezpośrednich lub dobrze skomunikowanych w Laskowicach połączeń kolejowych; w przypadku Kęsowa postuluje się zmianę trasy części połączeń Bydgoszcz - Chojnice, tak by objęły one tę miejscowość;
- **stan infrastruktury społecznej** - zagadnienie bardzo złożone i w wielu aspektach trudne do skwantyfikowania; w najbardziej ogólnym ujęciu - obsługa ludności w zakresie zadań własnych gmin i powiatu powinna być na poziomie „satisfakcjonującym mieszkańców” i obiektywnie wysokim na tle ogólnie przyjętych standardów i w porównaniu z innymi jednostkami (gminami i powiatami). Szczegółowymi miarami zmian są:
- w zakresie edukacji na poziomie podstawowym i gimnazjalnym:

- zapewnienie właściwego poziomu kształcenia (miarą są tu wyniki egzaminów 6-klasistów, gimnazjalistów, maturalnego i wskaźniki zdawalności na studia - na terenie powiatu wskaźniki te powinny być lepsze od przeciętnych)
- zapewnienie dobrego dostępu do placówek, a więc nie wydłużanie czasu niezbędnego na dotarcie do placówek (dotyczy to np. dowozu uczniów) oraz co najmniej utrzymanie obecnej sieci szkół (w miarę potrzeb - powoływanie nowych placówek)
- zapewnienie właściwego stanu technicznego placówek - a więc realizacja planów z zakresu ich modernizacji (miarą sukcesu jest malejąca liczba potrzeb)
- zapewnienie wyposażenia w infrastrukturę sportową (miarą jest liczba sal pełnowymiarowych, liczba boisk, liczba urządzeń i wyposażenia w sprzęt)
- zapewnienie wyposażenia w infrastrukturę do nauki informatyki (miarą jest stopień realizacji bieżących potrzeb w zakresie jakości sprzętu oraz jego liczby w stosunku do liczby uczniów)
- zapewnienie możliwości nauki 2 języków zachodnich wszystkim uczniom (preferowany angielski i niemiecki - w formie zajęć obowiązkowych lub dodatkowych)
- w zakresie edukacji na poziomie średnim:
  - zapewnienie właściwego poziomu kształcenia (miarą są tu wyniki egzaminów maturalnych i wskaźniki zdawalności na studia - w szkołach powiatu powinny być one wyższe od średnich)
  - utrzymywanie proporcji zbliżonej do stosunku 80/20 w zakresie liczby miejsc w szkołach maturalnych i zasadniczych zawodowych oraz przynajmniej 50% udziału miejsc w szkołach średnich zawodowych wśród ogólnej liczby miejsc w szkołach maturalnych
  - zapewnienie właściwego stanu technicznego placówek - a więc realizacja planów z zakresu ich modernizacji (miarą sukcesu jest malejąca liczba potrzeb)
  - zapewnienie wyposażenia w infrastrukturę sportową (miarą jest liczba sal pełnowymiarowych, liczba boisk, liczba urządzeń i wyposażenia w sprzęt)
  - zapewnienie wyposażenia w infrastrukturę do nauki informatyki (miarą jest stopień realizacji bieżących potrzeb w zakresie jakości sprzętu oraz jego liczby w stosunku do liczby uczniów)
  - zapewnienie możliwości wyboru nauki 2 spośród co najmniej 3 języków obcych (w formie zajęć obowiązkowych lub nieobowiązkowych)
  - wzrost liczby uczniów w placówce ponadgimnazjalnej w Śliwicach
- w zakresie ochrony zdrowia:
  - utrzymanie przez szpital w Tucholi parametrów funkcjonowania (w zakresie profili działalności, liczby łóżek, liczby specjalistów, wyposażenia, itp.) zgodnie z przepisami szczegółowymi
  - powszechna dostępność lekarzy specjalistów wraz z organizacją ich dyżurów w przychodniach gminnych - przy akceptowalnym czasie oczekiwania na wizytę
  - powszechna dostępność na terenie każdej z gmin lekarza ogólnego, stomatologa, pediatry i ginekologa
  - co najmniej utrzymanie istniejącej sieci placówek w gminach
  - na terenie gminy Lubiewo - znaczący spadek śmiertelności niemowląt

- w zakresie opieki przedszkolnej:
  - dążenie do zwiększenia liczby placówek opieki przedszkolnej - docelowo placówki opieki przedszkolnej powinny funkcjonować praktycznie w każdej miejscowości liczącej ponad 400 mieszkańców (wyjątki mogą być spowodowane np. specyfiką sieci osadniczej - np. bliskim sąsiedztwem dużych wsi lub koniecznością lepszej obsługi terenu gminy) oraz w wybranych miejscowościach mniejszych, gdzie (np. wskutek bliskiego sąsiedztwa innych miejscowości) istnieje wystarczający potencjał dla prowadzenia tego typu placówek
  - dostosowanie liczby przedszkoli i liczby miejsc do istniejącego zapotrzebowania (zwłaszcza w Tucholi)

- w zakresie szkolnictwa dla dorosłych:
  - utrzymanie istniejących placówek
  - rozszerzanie działalności o nowe profile oraz nowe rodzaje kształcenia, w tym kursy umożliwiające szybką zmianę kwalifikacji
  - dostosowanie działalności do popytu
  - umożliwienie kształcenia dorosłych w Śliwicach
  - dofinansowanie nauki języków obcych dla dorosłych

- w zakresie kultury, sportu, wypoczynku i rekreacji:
  - utrzymywanie działalności funkcjonujących placówek i instytucji kultury i sportu, zwłaszcza bibliotek, domów kultury, świetlic wiejskich, klubów sportowych (w ramach klubów - istniejących sekcji)
  - dostosowanie działalności do popytu
  - tworzenie nowych instytucji kultury - zwłaszcza w największych miejscowościach pozbawionych obecnie bazy tego typu
  - rozwój ogólnodostępnego zagospodarowania (boiska, ścieżki rowerowe, urządzenie plaży i kąpielisk)
  - utworzenie kina w Tucholi

- w zakresie bezpieczeństwa publicznego:
  - doprowadzenie do osiągnięcia normatywnego stanu obsady w posterunkach Policji
  - doprowadzenie do osiągnięcia normatywnego stanu wyposażenia w posterunkach Policji
  - doprowadzenie do osiągnięcia normatywnego stanu wyposażenia w jednostkach straży pożarnej
  - poprawa bezpieczeństwa (zmniejszenie względnych i bezwzględnych wskaźników przestępczości)

- w zakresie usług pocztowych i finansowych:
  - utrzymanie istniejących placówek pocztowych
  - utrzymanie istniejących placówek bankowych.

- **w zakresie turystyki** - podstawową ogólną miarą jest postrzeganie powiatu jako jednego z najważniejszych obszarów turystycznych regionu - a więc utrzymanie obecnego korzystnego wizerunku; wskaźnikami mierzalnymi są:

- liczba bazy (obiektów - noclegowych oraz innego rodzaju zagospodarowania turystycznego), liczba miejsc noclegowych (w tym w podziale na różnego rodzaju bazę oraz różnego rodzaju standard), liczba udzielanych noclegów, liczba turystów zagranicznych, liczba organizowanych imprez masowych, liczba uczestników tych imprez, liczba uczestników rejestrowanych form turystyki krajoznawczej, liczba produktów markowych z terenu powiatu - zakłada się, że z wyjątkiem liczby miejsc noclegowych i liczby udzielanych noclegów w kategorii dużych ośrodków wczasowych lub szkoleniowo-wypoczynkowych wskaźniki dla pozostałych kategorii powinny rosnąć
- wskaźniki udziału dla ww. cech na tle województwa - miarą sukcesu jest co najmniej utrzymywanie obecnej pozycji
- zakłada się zaistnienie na rynku ofert turystycznych także gminy Kęsowo - dotychczas nie wykazującej bazy noclegowej i imprez turystycznych
- **w zakresie sytuacji materialnej ludności** - podstawową ogólną miarą jest zmniejszenie liczby osób kwalifikujących się do otrzymywania pomocy ze względu na trudną sytuację materialną
- **w zakresie jakości środowiska** - w zakresie ogólnych parametrów środowiska utrzymanie obecnej pozycji powiatu o bardzo małej emisji zanieczyszczeń i wysokiej lokacie na tle innych obszarów. W zakresie wskaźników szczegółowych miarą sytuacji jest poprawa wskaźników zanieczyszczenia wód (jeziora i rzeki badane przez WIOŚ) na terenie powiatu (jest to najbardziej newralgiczny element środowiska - wykazujący najgorszy w powiecie stan z wszystkich aspektów środowiska). Nie ma potrzeby dążenia do zwiększenia liczby i powierzchni obszarów i obiektów chronionych.

POSTULATY DOTYCZĄCE KIERUNKÓW ROZWOJU GMIN POWIATU TUCHOLSKIEGO ZGŁASZANE PRZEZ MIESZKAŃCÓW

W badaniu ankietowym przeprowadzonym na potrzeby opracowywanych strategii gminnych wśród mieszkańców gmin powiatu, jedno z pytań dawało możliwość zgłoszenia spraw, którymi zdaniem mieszkańców najpilniej powinny zająć się władze gmin.

Zdecydowana większość ankietowanych skorzystała z możliwości wyrażenia swojej opinii, udzielając najczęściej 2-4 odpowiedzi. Pytanie miało charakter pytanie „wolnego” - nie sugerowano żadnych odpowiedzi, nie dokonywano wyboru z zaproponowanej listy - ankietowani wpisywali swoje propozycje w pozostawionym wolnym polu.

Szczegółowe wyniki ankiet zawarto w raportach z badań ankietowych, natomiast poniżej przedstawiono uzyskane odpowiedzi - pogrupowane wg rodzajów zadań.

Wyniki tych badań uwzględniono w konstrukcji kierunków rozwoju poszczególnych gmin.

Tab. Liczba udzielonych odpowiedzi pogrupowana według rodzajów zadań. Pytanie w ankiecie brzmiało: „Jakimi najważniejszymi dla rozwoju gminy sprawami, powinny Pani / Pana zdaniem zająć się władze gminy w najbliższych latach?”

rodzaje zadań	Cekcyn	Gostycyn	Kęsowo	Lubiewo	Śliwice	miasto Tuchola	obszary wiejskie Tuchola	razem powiat
drogi	99	38	48	29	163	93	63	533
sport i rekreacja, spędzanie wolnego czasu	28	12	25	17	49	43	22	196
aktywizacja gospodarcza	14	10	11	3	22	25	17	102
kultura	18	3	10	6	25	22	16	100
chodniki	19	9	10	7	29	8	10	92
infrastruktura techniczna	21	6	6	4	32	6	13	88
szkoły i przedszkola	25	18	3	2	13	6	12	79
ład, porządek i zagospodarowanie przestrzeni publicznej	8	8	15	6	13	17	8	75
komunikacja publiczna	17	11	11	8	16	0	11	74
bezpieczeństwo publiczne	9	9	4	2	20	23	7	74
służba zdrowia	18	14	1	1	15	11	3	63
dostęp do internetu	11	4	2	2	24	1	0	44
rozwój turystyki	7	1	1	0	8	11	3	31
pomoc społeczna i sprawy socjalne	7	3	3	3	8	0	2	26
usługi (handel i gastronomia)	0	9	2	1	4	0	1	17
ochrona środowiska	7	1	0	1	2	0	5	16
pozostałe	1	3	3	0	5	0	1	13
łącznie zgłoszone uwagi, wnioski i postulaty	309	159	155	92	448	266	194	1623

KIERUNKI ROZWOJU POWIATU TUCHOLSKIEGO

Punktem wyjścia do konstrukcji kierunków rozwoju, są:

- weryfikacja dotychczas obowiązujących kierunków rozwoju (zapisanych w poprzedniej wersji strategii),
- zadania wynikające z planów i programów rozwoju przyjętych i realizowanych przez samorządy,
- zadania wynikające z problemów zgłaszanych przez mieszkańców w badaniach ankietowych na potrzeby sporządzanych strategii, przeprowadzonych w czerwcu 2007 roku,
- zadania wynikające z analizy stanu i uwarunkowań rozwoju powiatu i gmin powiatu,
- pod względem technicznym, w zapisie kierunków posłużono się (w możliwie szerokim stopniu - gdy tylko problematyka na to pozwalała) podziałem zadań na sfery problematyki, zastosowanym w Regionalnym Programie Operacyjnym dla województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2007-2013. RPO wytycza tu pewien standard organizacji dokumentu i dostosowanie układu strategii do tego schematu ułatwi jej późniejsze wykorzystanie.

Przy konstrukcji kierunków rozwoju gmin i powiatu przyjęto założenie, iż dokumentami integralnie związanymi ze strategią - uszczegóławiającymi ją oraz stanowiącymi aktualny wykaz potrzeb i zamierzeń w danej dziedzinie - są uchwalone przez rady gmin i radę powiatu programy rozwoju w zakresie poszczególnych dziedzin (np. w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnej, w zakresie sieci drogowej, w zakresie edukacji, w zakresie gospodarki odpadami, inne posiadane obecnie i przyjęte w przyszłości). Strategia rozwoju powiatu oraz strategie rozwoju poszczególnych gmin nie powielają w

tym zakresie zapisów tych dokumentów - zawierają jedynie zasygnalizowanie dziedzin, które wymagają rozwoju, natomiast szczegółowe rozwiązania zawarto w tych programach.

Cel nadrzędny:

Zapewnienie wysokiego standardu życia oraz konkurencyjności gospodarki poprzez właściwą realizację zadań samorządów i rozwój wielofunkcyjny przy uwzględnieniu zasad zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska.

Cele główne, służące realizacji celu nadrzędnego:

1. Poprawa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej powiatu.

- 1.1. Rozbudowa i poprawa standardu dróg wojewódzkich z zapewnieniem bezpiecznego przebiegu przez miejscowości (w tym zwłaszcza realizacja niezbędnych odcinków miejscowości, szczególnie Bładowa, Bysławia, Tucholi, Żalna, Wieszczyce)
- 1.2. Przebudowa, remonty i podnoszenie standardu dróg powiatowych zgodnie z cyklicznie aktualizowanym planem potrzeb inwestycji drogowych z zapewnieniem bezpieczeństwa przebiegu przez miejscowości
- 1.3. Przebudowa drogi powiatowej nr 1015C w celu zapewnienia dostępu do autostrady A-1
- 1.4. Utrzymanie komunikacji kolejowej na liniach kolejowych Chojnice - Działdowo (nr 208), Bydgoszcz-Kościerzyna (nr 201) oraz Laskowice - Czersk (nr 215)
- 1.5. Poprawa połączeń w komunikacji publicznej powiatu z Bydgoszczą
- 1.6. Poprawa funkcjonowania komunikacji publicznej na terenie powiatu, w tym zwłaszcza rozwój prywatnych firm przewozowych
- 1.7. Wykonanie systemu ścieżek i tras rowerowych o charakterze komunikacyjnym i turystycznym

2. Rozwój gospodarczy powiatu

- 2.1. Wyznaczanie, wyposażanie w zakresie infrastruktury, zapewnienie dostępności oraz promocja terenów inwestycyjnych
- 2.2. Rozwój nowoczesnych technologii
- 2.3. Tworzenie inkubatorów przedsiębiorczości i centrów wspierania przedsiębiorczości
- 2.4. Rozwój funkcji wystawienniczo-targowej
- 2.5. Rozwój szkolnictwa dla dorosłych i poprawa kwalifikacji zawodowych ludności
- 2.6. Rozwój sektora otoczenia biznesu
- 2.7. Rozwój różnych aspektów rolnictwa i leśnictwa zgodnie z programami sektorowymi dotyczącymi rolnictwa i leśnictwa (np. PROW)
- 2.8. Zapewnienie ciągłości i pewności zasilania w energię elektryczną
- 2.9. Promocja powiatu

3. Rozwój społeczny powiatu

- 3.1. Utrzymanie rangi Tucholi jako ośrodka subregionalnego w sieci osadniczej województwa
- 3.2. Poprawa jakości kształcenia na wszystkich poziomach edukacji
- 3.3. Poprawa dostępności szkolnictwa gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego poprzez tworzenie nowych placówek
- 3.4. Rozwój szkolnictwa wyższego

- 3.5. Poprawa dostępności i jakości leczenia specjalistycznego i szpitalnego
- 3.6. Zwiększenie dostępności przedszkoli
- 3.7. Rozwój kultury
- 3.8. Rozwój sportu
- 3.9. Zapewnienie powszechnego dostępu do internetu oraz realizacja programów typu „e-urząd”
- 3.10. Poprawa bezpieczeństwa publicznego
- 3.11. Poprawa bezpieczeństwa na drogach
- 3.12. Wsparcie dla rozwoju instytucji pozarządowych i organizacji społecznych oraz współpraca z lokalnymi mediami
- 3.13. Rozwiązywanie problemów osób niepełnosprawnych oraz grup dotkniętych wykluczeniami społecznymi
- 3.14. Rozwój partnerstwa z jednostkami administracyjnymi i organizacjami społecznymi w kraju i poza granicami

4. Rozwój funkcji turystycznej powiatu

- 4.1. Rozwój bazy noclegowej
- 4.2. Rozwój ogólnodostępnego zagospodarowania turystycznego
- 4.3. Restrukturyzacja, dywersyfikacja i podnoszenie standardu oferty turystycznej powiatu
- 4.4. Rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej
- 4.5. Rozwój funkcji organizacji imprez
- 4.6. Rozwój edukacji ekologicznej
- 4.7. Rozwój i promocja turystycznych produktów markowych
- 4.8. Wykorzystanie linii kolejowych dla przewozów turystycznych
- 4.9. Wspieranie działań na rzecz utworzenia centrum informacji, promocji i obsługi turystyki dla Borów Tucholskich

5. Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska

- 5.1. Utrzymanie obecnego stanu powierzchni i rangi obszarów chronionych z wyjątkiem działań porządkujących system ochrony przyrody i tworzenia małych form chronionych nie mających wpływu na sposób gospodarczego wykorzystania terenu.
- 5.2. Rozwój proekologicznych systemów grzewczych
- 5.3. Rozwój alternatywnych źródeł wytwarzania energii
- 5.4. Rozwój sieci gazowych
- 5.5. Osiągnięcie właściwych standardów w zakresie gospodarki wodno-ściekowej oraz oczyszczania ścieków
- 5.6. Osiągnięcie właściwych standardów i zapewnienie obsługi w zakresie gospodarki odpadami
- 5.7. Wspieranie działań na rzecz poprawy stanu środowiska

KOMENTARZ DOTYCZĄCY ZAŁOŻEŃ KONSTRUKCJI STRATEGII

Strategie rozwoju poszczególnych gmin oraz strategia rozwoju powiatu stawiają sobie za cel poprawę jakości życia mieszkańców - poprzez właściwą realizację zadań własnych samorządów (zadania powiatu oraz gmin), aktywizację gospodarczą (ze względu na specyfikę powiatu podkreśla się tu funkcję turystyczną, choć podobnie jak w innych powiatach, największe znaczenie ma rozwój „tradycyjnych” miejsc pracy - w wytwórczości i usługach), stwarzanie lepszych warunków funkcjonowania w systemie województwa (przede wszystkim przez lepszą dostępność komunikacyjną i czerpanie korzyści z rozwoju województwa i inwestycji wojewódzkich) oraz zachowanie wysokiej jakości środowiska.

Identyfikacja celów i głównych kierunków rozwoju w każdej z gmin oraz w powiecie jest bardzo podobna. Wyróżniono następujące grupy działań:

- poprawa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej powiatu (zagadnienie w aspekcie wewnętrznym - poprzez codzienną mobilność - bezpośrednio związane z jakością życia mieszkańców, a w aspekcie zewnętrznym - zarówno z jakością życia, jak też z atrakcyjnością gospodarczą);
- rozwój gospodarczy (możliwą do zapisania w strategii rozwoju lokalnego rolę samorządów jest jedynie tworzenie warunków - „korzystnego klimatu” - dla rozwoju przedsiębiorczości, rolnictwa i turystyki - samorządy nie są jednak w stanie tworzyć miejsc pracy w tych dziedzinach);
- rozwój społeczny (bardzo rozległa grupa działań obejmująca szeroko rozumianą jakość życia mieszkańców w takich aspektach, jak: wsparcie dla rozwoju miejscowości - centrów obsługi, ilość i jakość funkcjonowania infrastruktury społecznej, głównie usług publicznych, w tym zwłaszcza poprawa wykształcenia i zagospodarowanie czasu wolnego; poprawa bezpieczeństwa, wsparcie dla sektora pozarządowego);
- rozwój funkcji turystycznej (zagadnienie to wyodrębniono ze sfery gospodarczej ze względu na szczególną rangę, jaką ma lub może mieć turystyka dla rozwoju powiatu i każdej z gmin);
- zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska (uwzględniono tu przede wszystkim zadania z zakresu infrastruktury technicznej, bezpośrednio związane z ograniczaniem oddziaływania na środowisko; pośrednio realizacja tych zadań wiąże się także ściśle z jakością życia mieszkańców oraz z poprawą warunków inwestowania - umieszczenie tych zagadnień w sferze środowiskowej wynika z nawiązania do klasyfikacji w RPO i PROW).

Ten - identyczny w opracowaniach dla poszczególnych gmin oraz dla powiatu - układ kierunków rozwoju wynika z następujących przesłanek:

- diagnozy stanu rozwoju powiatu i każdej z gmin - w wielu aspektach powiat jest jednorodny, a sytuacja obserwowana w poszczególnych gminach - podobna;
- uwarunkowań przyszłego rozwoju - w wielu aspektach uwarunkowania te są identyczne dla każdej z gmin; najważniejszym czynnikiem jednoczącym gminy powiatu jest aspekt administracyjny - leżą w tym samym powiecie i podlegają tym samym warunkom wynikającym z realizacji zadań o charakterze powiatowym - dla każdej z gmin warunki te są identyczne, a zarazem wyraźnie różne od obserwowanych w gminach leżących w innych powiatach. Zadania własne powiatu w bardzo silny sposób wpływają na warunki życia mieszkańców wszystkich gmin - dotyczy to np. zagadnień dróg powiatowych, szkół średnich, lekarzy specjalistów, potencjału siedziby powiatu jako głównego ośrodka dla każdej z gmin powiatu;

- pewnego uniwersalnego charakteru wyróżnionych kierunków - wyczerpują one szeroki zakres zagadnień wspólnych dla wszystkich gmin, choć w różnych gminach w różnym stopniu istotnych - pomimo identycznych zapisów, w każdej z gmin inny jest zestaw działań priorytetowych, a więc inne kierunki i zadania są postrzegane jako najpilniejsze i najważniejsze;
- próby dostosowania do charakteru zapisów Regionalnego Programu Operacyjnego oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich - będą one stanowiły podstawę finansowania rozwoju ze źródeł zewnętrznych, stąd też taka konstrukcja zapisów ułatwi zachowanie zgodności zadań z tymi programami. Ponadto dokumenty te wyznaczają pewne standardy w sposobie formułowania celów i kierunków - zachowanie podobnego podziału i podobnego nazewnictwa ułatwi zrozumienie koncepcji rozwoju powiatu i gmin dla odbiorców z zewnątrz.

W ramach poszczególnych kierunków - tam gdzie jest to możliwe i uzasadnione - szczegółowe działania zostały dostosowane do lokalnych uwarunkowań, stąd też liczba i charakter zadań w gminach mogą się różnić. W większości zadań nie uszczegóławiano jednak dokładnej ich lokalizacji, ponieważ dotyczą one obecnie (lub mogą dotyczyć w przyszłości) całego terenu gminy (powiatu).

W strategiach dla gmin oraz dla powiatu pominięto zagadnienia rozwoju rolnictwa. W ramach polityki rolnej UE odbywa się on całkowicie niezależnie od polityki rozwoju lokalnego (a w dużej mierze - też regionalnego) - decyzje co do warunków funkcjonowania rolnictwa podejmowane są na szczeblu krajowym i są zasadniczo identyczne dla obszaru całego kraju. W strategiach umieszczono zapis „Rozwój różnych aspektów rolnictwa i leśnictwa zgodnie z programami sektorowymi dotyczącymi rolnictwa i leśnictwa” jednak nie ma on praktycznego znaczenia, poza zasygnalizowaniem, iż zagadnienie to jest ważne i dostrzegane przez władze lokalne. Wsparciem dla rolnictwa (podobnie jak dla innych dziedzin gospodarki) jest natomiast szereg planowanych działań w zakresie infrastruktury technicznej i społecznej.

Przy wyznaczaniu celów i kierunków rozwoju każdej z gmin oraz powiatu kierowano się założeniem, iż opracowania te są komplementarne - to znaczy wzajemnie się uzupełniają, koncentrując się przede wszystkim na zadaniach istotnych dla danego szczebla podziału administracyjnego. Rozwój i funkcjonowanie powiatu i gmin są nierozdzielnie ze sobą związane - poprawa stanu jakiegokolwiek aspektu funkcjonowania powiatu jest korzystna dla każdej z gmin, natomiast rozwój gmin przyczynia się do poprawy ogólnego potencjału całego powiatu. W wielu dziedzinach - zwłaszcza w zadaniach powiatowych - obserwuje się „mechanizm naczyń połączonych” - poprawa stanu danego zagadnienia w jeden z gmin, skutkuje w przyszłości preferencyjnym traktowaniem gmin zapóźnionych w tym zakresie.

Strategia rozwoju powiatu ma charakter bardziej ogólny i dotyczy głównie rozwoju postrzeganego z poziomu powiatu, natomiast strategie dla gmin dotyczą przede wszystkim realizacji interesów każdej z gmin i w większej mierze koncentrują się na zadaniach własnych gmin lub bezpośrednio dotyczących szczebla gminnego. Z oczywistych przyczyn nie uniknięto powtórzeń - szereg zadań ma identyczne brzmienie w strategii powiatowej i w strategiach gminnych, natomiast inny jest ich charakter na każdym z tych poziomów.